

STAVOVI VLASNIKA OBITELJSKIH POLJOPRIVREDNIH GOSPODARSTAVA S PODRUČJA SJEVEROZAPADNE HRVATSKE O POLJOPRIVREDI U 2021. GODINI

Rajić, Stella

Master's thesis / Specijalistički diplomski stručni

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Križevci college of agriculture / Veleučilište u Križevcima**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:185:476362>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-02-05**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the Križevci University of Applied Sciences](#)

REPUBLIKA HRVATSKA
VELEUČILIŠTE U KRIŽEVCIMA

Stella Rajić, bacc. ing. agr.

Stavovi vlasnika obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava s područja sjeverozapadne Hrvatske o poljoprivredi u 2021. godini

Diplomski rad

Križevci, 2023.

REPUBLIKA HRVATSKA
VELEUČILIŠTE U KRIŽEVCIMA

Stručni diplomski studij *Menadžment u poljoprivredi*

Stella Rajić, bacc. ing. agr.

Stavovi vlasnika obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava s područja sjeverozapadne Hrvatske o poljoprivredi u 2021. godini

Diplomski rad

Povjerenstvo za obranu i ocjenu diplomskog rada:

dr.sc. Kristina Svržnjak, prof.struč.stud.

- predsjednica

dr.sc. Sandra Kantar, prof.struč.stud.

- mentorica

dr.sc. Silvije Jerčinović, prof.struč.stud.

- član

Križevci, 2023.

Zahvala

Zahvaljujem mentorici dr. sc. Sandri Kantar, prof.struč.stud., što mi je za vrijeme studiranja bili velika podrška, što me motivirala na učenje, istraživanje, rad na sebi i stjecanje novih spoznaja i vještina. Hvala Vam što ste mi svojim primjerom pokazali kako se ustrajnost i naporan rad uvijek isplate i što ste mi iznimnim zalaganjem i brojnim savjetima pomogli u pisanju diplomskog rada.

Zahvaljujem dr. sc. Kristini Svržnjak, prof.struč.stud., na svakoj riječi ohrabrenja, razgovoru i savjetu, kao i na svakom komentaru koji ste mi uputili, a koji mi je pomogao u pisanju rada. Hvala Vam na nesebičnosti i strpljenju, znanju i stručnosti.

Zahvaljujem dr. sc. Silviju Jerčinović, prof.struč.stud., na pruženoj podršci za vrijeme studiranja. Hvala što ste čitali moj diplomski rad i svojim komentarima i savjetima pomogli mi u povećanju kvalitete rada.

Sadržaj

1. UVOD	1
1.1. Predmet rada	1
1.2. Cilj i svrha rada	1
1.3. Hipoteze	1
1.4. Struktura rada.....	2
2. PREGLED LITERATURE	3
2.1. Poljoprivredni sektor u Republici Hrvatskoj	3
2.1.1. Pojam ruralnog, poljoprivrede i poljoprivrednika	3
2.1.2. Struktura poljoprivrednih gospodarstava u Republici Hrvatskoj	5
2.1.3. Uloga poljoprivrede u gospodarstvu Republike Hrvatske i vizija njezinog razvoja	6
2.1.4. Neki od vodećih problema u hrvatskoj poljoprivredi.....	8
2.2. Obiteljska poljoprivredna gospodarstva.....	10
2.2.1. Definicija obiteljskog poljoprivrednog gospodarstva.....	10
2.2.2. Obiteljska poljoprivredna gospodarstva u Hrvatskoj	11
2.3. Važnost istraživanja stavova o poljoprivredi	14
2.4. Pregled odabranih istraživanja stavova poljoprivrednika	15
3. MATERIJALI I METODE	18
4. REZULTATI I RASPRAVA	20
4.1. Socio-demografski podatci ispitanika.....	20
4.2. Osnovne informacije o poljoprivrednoj proizvodnji ispitanika	25
4.3. Izazovi u institucionalnoj podršci poljoprivrednoj proizvodnji	28
4.4. Stanje poljoprivrede u Hrvatskoj i EU	31
4.5. Usporedba rezultata istraživanja iz 2021. godine s rezultatima istraživanja provedenog 2010. godine.....	36
5. ZAKLJUČAK	39
6. LITERATURA	43
POPIS GRAFIKONA I TABLICA.....	47
PRILOZI	49
ŽIVOTOPIS.....	60

1. UVOD

1.1. Predmet rada

Poljoprivrednici proizvode hranu koja ima važnu društvenu i ekonomsku ulogu za gospodarstvo Republike Hrvatske. Stoga je važno pratiti promjene u poljoprivredi i upoznati se sa stavovima i mišljenjima poljoprivrednika o toj važnoj temi. U ovom diplomskom radu istražiti će se stavovi vlasnika obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava s područja sjeverozapadne Hrvatske o nekim aspektima poljoprivrede u 2021. godini. Predmet ovog rada su rezultati istraživanja o aktualnim stavovima na temu poljoprivrede dobiveni od vlasnika obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava.

1.2. Cilj i svrha rada

Cilj rada je istražiti stavove i prikazati rezultate istraživanja o stanju u poljoprivredi iz percepcije vlasnika obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava. Istraživanje je provedeno metodom ankete.

Svrha rada je dobivene rezultate interpretirati u kontekstu poljoprivrednih promjena u Republici Hrvatskoj u 2021. godini, te neke od rezultata usporediti s rezultatima sličnog istraživanja provedenog u 2010. godini.

1.3. Hipoteze

Putem provedenog istraživanja, a na temelju definiranog predmeta, cilja i svrhe rada postavljene su četiri hipoteze:

Hipoteza 1: Hrvatski poljoprivrednici nisu zadovoljni stanjem u poljoprivredi u Republici Hrvatskoj.

Hipoteza 2: Hrvatski poljoprivrednici smatraju kako su poticaji nužan preduvjet nastavka bavljenja poljoprivrednom proizvodnjom.

Hipoteza 3: Unatoč nezadovoljstvu, hrvatski poljoprivrednici planiraju se nastaviti baviti poljoprivrednom proizvodnjom te proširiti svoja poljoprivredna gospodarstva¹.

Hipoteza 4: Socio-demografska obilježja ispitanika i njihovi stavovi o poljoprivredi u istraživanju provedenom 2021. godine razlikuju se od socio-demografskih obilježja ispitanika i stavova ispitanika u istraživanju provedenom 2010. godine.

Hipoteze istraživanja će se na temelju definiranog uzorka istraživanja i provedenog istraživanja potvrditi ili odbaciti, te obrazložiti u vremenskom kontekstu.

1.4. Struktura rada

Diplomski rad podijeljen je na pet poglavlja. Uvodno poglavlje sadrži predmet rada, svrhu i ciljeve rada, hipoteze i strukturu rada. Drugo poglavlje temelji se na istraživanju literature i sadrži pregled odabranih saznanja o poljoprivrednom sektoru u Republici Hrvatskoj, obiteljskim poljoprivrednim gospodarstvima i pregledu odabranih istraživanja na temu stavova i mišljenja poljoprivrednika o raznim aspektima poljoprivredne proizvodnje. Treće poglavlje sadrži pregled materijala i metoda. U četvrtom poglavlju prikazani su, navedeni i objašnjeni rezultati istraživanja iz 2021. te uspoređeni s nekim rezultatima istraživanja iz 2010. godine. U petom poglavlju nalazi se zaključak u kojemu su sažeto navedeni najvažniji rezultati istraživanja.

---

¹ Pod proširenjem obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava u ovom radu smatra se da će vlasnici proširiti obujam proizvodnje, ekonomsku veličinu gospodarstva, odnosno ukupnu aktivnost na gospodarstvu.

2. PREGLED LITERATURE

2.1. Poljoprivredni sektor u Republici Hrvatskoj

2.1.1. Pojam ruralnog, poljoprivrede i poljoprivrednika

Pojam ruralnog definira se na brojne načine. Prema Cifrić (1999.) pojam „ruralnost“, „ruralni kompleks“ sadrži tri dimenzije: *selo* (prostorno - položaj, unutarnja organizacija naselja; društveno - odnosi među društvenim skupinama, društvene institucije; duhovno - vjerovanja, obrazovanost, vrijednosti), *poljoprivreda* (kao zanimanje, agrarna struktura) i *okoliš* (prirodni i kultivirani)“. Ruralni prostor ima slabiju gustoću naseljenosti i izgrađenosti, a u njemu su glavne djelatnosti poljoprivreda i šumarstvo. Ruralni prostor često se smatra sinonimom za pojam selo, no oba pojma se međusobno razlikuju po svojem opsegu. Selo je prirodna sredina nastanjena malim kolektivitetima koji imaju svoje osobite kulturne posebnosti što znači da se u seljačkoj kulturi uočavaju modeli i crte koje se ne mogu poistovjetiti s masovnom kulturom (Župančić, 2000.).

Prema Woods (2020.) do danas nije određena jednostavna, standardna definicija koja bi precizno određivala što je to ruralno i navodi koje su sve vrste definicija ruralnosti bile osmišljene. Često se daju opisne definicije ruralnosti koje se temelje na socioprostornim karakteristikama i mogu se izmjeriti statističkim pokazateljima. Jedan od najjednostavnijih kriterija na temelju kojih se razlikuju urbano i ruralno je kriterij broja stanovnika i na temelju broja stanovnika u većini je slučajeva obrazložena definicija ruralnog. Opisnim definicijama pokušava se utvrditi ruralni teritorij, no javlja se problem jer opisne definicije odražavaju preduvjerenja o tome kakvo ruralno područje treba biti, a ne objašnjavaju zašto su takva ili zašto nisu takva (Woods, 2020.). Primjer je teorija prema kojoj se ruralnim područjima smatraju područja sa sljedećim obilježjima: „a) ona u kojima je u sadašnjosti ili bližoj prošlosti bio dominantan ekstenzivan način iskorištavanja zemljišta, posebice putem poljoprivrede i šumarstva, b) ona u kojima dominiraju mala naselja nižeg stupnja centraliteta s izraženom povezanošću izgrađenog i prirodnog pejzaža te koja većina lokalnog stanovništva smatra ruralnima, c) ona koja potiču životni stil što počiva na kohezivnom identitetu temeljenom na uvažavanju okoliša i vlastitog života kao dijela jedne cjeline” (Lukić, 2010.).

Osim opisnih definicija ruralnosti, daju se i sociokulturne definicije. Temelj sociokulturne definicije je identificirati ruralno društvo, a kreće se od pretpostavke da se vrijednosti, ponašanje stanovnika te društvene i kulturne karakteristike zajednice razlikuju u ruralnim i urbanim područjima (Woods, 2020.). U tablici 1 su prikazani neki od kriterija koji se smatraju razlikama između urbanog i ruralnog prostora u sociokulturnim definicijama.

Tablica 1. Neke urbane/ruralne dihotomije u sociokulturnim definicijama

Autor	Urbano	Neurbano ili ruralno
Becker	Sekularno	Sveto
Durkheim	Organska solidarnost	Mehanička solidarnost
Maine	Ugovor	Status
Redfield	Urbano društvo	Narodno društvo
Spencer	Industrijsko	Vojno
Tonnies	Gesellschaft (društvo)	Gemeinschaft (zajednica)
Weber	Racionalno	Tradicionalno

Izvor: Woods, M. (2020): Ruralna geografija: procesi, odjeci i iskustva u ruralnom restrukturiranju, Agronomski fakultet, Sveučilište u Zagrebu, Zagreb

„Treći pristup definiranju ruralnih područja razlikuje se od prethodnih dvaju fokusirajući se na procese koji bi mogli stvoriti prepoznatljive seoske lokalitete“ (Woods, 2020.). Na temelju tog pristupa, različiti sociolozi pokušali su odrediti što to čini neki lokalitet ruralnim, ali ideja je brzo odbačena jer nije uspostavljena jasna razlika između ruralnih i urbanih lokaliteta.

Zbog manjkavosti tri navedena pristupa definiranja ruralnog, krenulo se s alternativnim načinom definiranja ruralnosti u kojemu se ruralno sagledava kao društvena reprezentacija. Ruralno je društvena konstrukcija: „Način na koji ljudi pripisuju sebi, mjestu, objektu ili ideji identitet opisujući ga određenim društvenim, kulturnim, estetskim i ideološkim obilježjima. Društveni konstrukt postoji u onoj mjeri u kojoj ljudi smatraju da postoji“ (Woods, 2020.). Stoga se ruralno ne može u potpunosti definirati prema jasnim kriterijima, a to je obilježje i hrvatske poljoprivrede jer se obiteljska poljoprivredna gospodarstva pronalaze u prostorima koji se u svijesti stanovnika klasificiraju kao ruralni, ali i u prostorima koji se klasificiraju kao urbani, primjerice na zagrebačkom području.

U svijesti ljudi, ruralni prostor povezuje se s bavljenjem poljoprivredom (Woods, 2020.). Neki od obrazaca života u ruralnom prostoru daju izravnu poveznicu između ruralnog prostora i bavljenja poljoprivredom. Takvi su obrasci proizvodnja hrane, preživljavanje zahvaljujući vlastitom radu, uređivanje kuće i okućnice koji su životni, ali i radni prostor, održavanje zajedništva i vjerske tradicije. No učinci globalizacije vidljivi su i na selu pa je selo prestalo biti socijalni prostor kojemu je specifična poljoprivredna djelatnost. Seoskom životu otvoreni su neseoski sadržaji i problemi (Šundalić, 2010.).

Što se tiče pojma poljoprivrednika koji je također bitan za kontekst ovoga rada, prema Zakonu o poljoprivredi (NN 118/18, 42/20, 127/20, 52/21), poljoprivrednik je „fizička ili pravna osoba ili skupina fizičkih ili pravnih osoba koja obavlja poljoprivrednu djelatnost na području Republike Hrvatske, a obuhvaća sljedeće organizacijske oblike: obiteljsko poljoprivredno gospodarstvo, samoopskrbno poljoprivredno gospodarstvo, obrt registriran za obavljanje poljoprivredne djelatnosti, trgovačko društvo ili zadruga registrirana za obavljanje poljoprivredne djelatnosti te druga pravna osoba“. Poljoprivreda spada u temeljne ljudske djelatnosti, potrebne za zadovoljenje primarnih čovjekovih potreba i bez nje je nemoguće održati život na planetu Zemlji (Vidaček, 2019.).

Prema Župančić (1991.), osnovna jedinica seljačkog vlasništva i proizvodnje, potrošnje i odvijanja društvenog života je obiteljsko gospodarstvo. Obiteljsko gospodarstvo određuje granice poljoprivredne proizvodnje, ali i gustoće stanovništva. Pojedinaac, obitelj i gospodarstvo povezani su kao neraskidiva cjelina u kojoj je obitelj proizvodni tim na gospodarstvu.

Poljoprivredna gospodarstva su sve proizvodne jedinice na kojima se obavlja poljoprivredna djelatnost i na kojima radom upravlja poljoprivrednik. U djelatnosti poljoprivrede ubrajaju se bilinogojstvo i stočarstvo i sve uslužne djelatnosti povezane s tim dvjema djelatnostima (Zakon o poljoprivredi, NN 118/18, 42/20, 127/20, 52/21).

2.1.2. Struktura poljoprivrednih gospodarstava u Republici Hrvatskoj

Na kraju 2021. godine u Republici Hrvatskoj bilo je aktivno 170 000 poljoprivrednika u svim oblicima organizacije poljoprivredne djelatnosti koji su koristili ukupno 1,16 milijuna hektara poljoprivrednog zemljišta. Veću vrijednost stvarala je biljna proizvodnja (59%), a

stočarska je stvarala 35,3% vrijednosti dobivene iz poljoprivredne proizvodnje (Godišnje izvješće o stanju poljoprivrede u 2021. godini).

Nositelji poljoprivrednih gospodarstava su starije osobe – oko 40% nositelja (67 425) starije je od 65 godina. Unatoč tome, rastao je udio mladih nositelja OPG-ova, koji imaju do 41 godine života, i u 2021. godini bilo ih je 14,2%. Prema organizacijskom obliku, poljoprivredna djelatnost najčešće se obavljala u obliku obiteljskog poljoprivrednog gospodarstva (Godišnje izvješće o stanju poljoprivrede u 2021. godini).

Grafikon 1. Organizacijska struktura poljoprivrednih gospodarstava

Organizacijski oblik:	Broj poljoprivrednika		Udio u ukupnom broju poljoprivrednika, %	
	na dan 31.12.2020.	na dan 31.12.2021.	na dan 31.12.2020.	na dan 31.12.2021.
OPG*	154.679	141.248	90,5	82,9
SOPG	10.250	22.906	6,0	13,4
OPG + SOPG ukupno	164.929	164.154	96,5	96,3
Obrt	2.299	2.418	1,3	1,4
Zadruga	355	359	0,2	0,2
Trgovačko društvo	3.039	3.286	1,8	1,9
Druga pravna osoba	215	219	0,1	0,1
Ukupno	170.837	170.436	100,0	100,0

Izvor: Godišnje izvješće o stanju poljoprivrede u 2021. godini

Najviše nositelja OPG-ova ima završenu srednju školu (37%). Fakultet ili visoku školu završilo je 8,3% nositelja OPG-ova i u toj skupini bilježi se stalni porast (Godišnje izvješće o stanju poljoprivrede u 2021. godini).

2.1.3. Uloga poljoprivrede u gospodarstvu Republike Hrvatske i vizija njezinog razvoja

Poljoprivreda ima iznimno važnu ulogu u gospodarstvima svih država (Defilippis 2002.). Prema Godišnjem izvješću o stanju poljoprivrede u 2021. godini, poljoprivreda ima vrlo značajnu stratešku ulogu u smislu prehrane stanovništva, te značajnu ulogu u hrvatskom gospodarstvu u smislu udjela poljoprivrede u BDP-u. Primjerice, u 2020. vrijednost BDP-a iz poljoprivrede povećana je za 3,3 %, odnosno, poljoprivredna proizvodnja je u 2020. ostvarila vrijednost od 18,3 milijuna kuna, što je 1,6 % više nego u 2019. godini (Godišnje izvješće o stanju poljoprivrede u 2020. godini). Rast je nastavljen i u 2021. godini: Vrijednost poljoprivredne proizvodnje u Hrvatskoj dosegla je u 2021. godini 20,7 milijardi kuna, što je za 13,3% više nego 2020. godine (Godišnje izvješće o stanju poljoprivrede u

2021. godini). U 2021. godini vrijednost realnog dohotka u poljoprivredi u odnosu na 2020. godinu porasla je 3,1 %, a vrijednost poljoprivredne proizvodnje povećana je za 8,1 % u odnosu na prethodnu godinu (Druga procjena realnog dohotka u poljoprivredi u 2021). U sektoru poljoprivrede u 2021. godini bile su 39 522 zaposlene osobe (2,5% od ukupnog broja zaposlenih) što je povećanje od 1,5% prema 2020. godini (Godišnje izvješće o stanju poljoprivrede u 2021. godini).

Cilj Republike Hrvatske je održivi razvoj poljoprivrede i očuvanje njezine društvene, ekološke i gospodarske uloge, a ciljevi hrvatske poljoprivredne politike (Zakon o poljoprivredi, NN 118/18, 42/20, 127/20, 52/21) su:

- Povećati konkurentnost poljoprivredno-prehrambenog sektora
- Poboljšati tržišne mehanizme koji omogućuju neometanu prodaju poljoprivrednih prehrambenih proizvoda
- Osigurati održivo upravljanje prirodnim resursima
- Zalagati se za poljoprivrednu proizvodnju koja je prihvatljiva za okoliš
- Osigurati uravnoteženi razvoj ruralnih područja, unaprijediti život lokalnih zajednica, stvoriti nova radna mjesta i zadržati postojeća radna mjesta
- Poljoprivrednicima osigurati stabilan dohodak

Prema Strategiji poljoprivrede do 2030. godine, vizija razvoja poljoprivrede u Hrvatskoj je: „Proizvoditi veću količinu visokokvalitetne hrane po konkurentnim cijenama, održivo upravljati prirodnim resursima uz povećanje otpornosti na klimatske promjene te doprinijeti poboljšanju kvalitete života i povećanju zaposlenosti u ruralnim područjima“ (Strategija poljoprivrede do 2030., NN 26/2022). Izradom Strategije poljoprivrede definirane su razvojne potrebe, strateški ciljevi i prioritete hrvatskog poljoprivrednog sektora (Tablica 2).

Tablica 2. Međuodnos razvojnih potreba, strateških ciljeva i prioriteta hrvatskog poljoprivrednog sektora

RAZVOJNE POTREBE		STRATEŠKI CILJEVI		PRIORITETI
1. Povećati dodanu vrijednost poljoprivredne proizvodnje 2. Povećati pravičnost dodjele potpore dohotku 3. Unaprijediti povezanost u lancu od proizvođača do potrošača 4. Unaprijediti poduzetničke sposobnosti proizvođača u poljoprivredno-prehrambenom sektoru 5. Uskladiti proizvodnju sa zahtjevima tržišta 6. Poticati veće sudjelovanje proizvođača u sustavima kvalitete 7. Unaprijediti vještine radne snage u poljoprivredno-prehrambenom lancu	→	I. Povećanje produktivnosti i konkurentnosti poljoprivredno-prehrambenog sektora	→	1.1. Povećanje učinkovitosti i dodane vrijednosti poljoprivrednih gospodarstava 1.2. Osiguravanje većih i stabilnijih prihoda za male proizvođače 1.3. Diverzifikacija tržišta za hrvatske poljoprivredno-prehrambene proizvode 1.4. Integracija MSP-ova i mladih poljoprivrednika u prehrambeno-poljoprivredne lance vrijednosti 1.5. Olakšavanje pristupa strateškim segmentima tržišta
8. Poboljšati okolišnu održivost poljoprivrednih praksi 9. Unaprijediti usklađenost između proizvodnih sustava i okolišnih uvjeta 10. Više i učinkovitije koristiti instrumente za upravljanje rizicima 11. Unaprijediti funkcioniranje tržišta poljoprivrednim zemljištem	→	II. Jačanje održivosti i otpornosti poljoprivredne proizvodnje na klimatske promjene	→	2.1. Unaprjeđenje održivog gospodarenja tlom, vodama i bioraznolikošću 2.2. Smanjenje ranjivosti na klimatske promjene i poticanje proizvodnje s niskim emisijama 2.3. Olakšavanje pristupa poljoprivrednom zemljištu
12. Unaprijediti koordinaciju između intervencija u ruralnim područjima 13. Unaprijediti javnu infrastrukturu u ruralnim područjima	→	III. Obnova ruralnog gospodarstva i unaprjeđenje uvjeta života u ruralnim područjima	→	3.1. Smanjenje siromaštva u ruralnim područjima 3.2. Otvaranje radnih mjesta u ruralnim područjima 3.3. Ubrzavanje prijelaza na zeleno ruralno gospodarstvo
14. Potaknuti ulaganja u tehnologiju i inovacije 15. Unaprijediti pristup istraživanjima i razvoju te korištenje znanja i tehnologija	→	IV. Poticanje inovacija u poljoprivredno-prehrambenom sektoru	→	4.1. Povećanje javnih i privatnih ulaganja u istraživanja i razvoj 4.2. Unaprjeđenje prijenosa tehnologije

Izvor: Strategija poljoprivrede do 2030., NN 26/2022

Nakon mapiranja razvojnih potreba, definirana su četiri strateška cilja koja će se ostvarivati u razdoblju do 2030. godine: povećavat će se produktivnost i konkurentnost poljoprivredno-prehrambenog sektora, osnaživat će se održivost i otpornost na klimatske promjene, obnavljat će se ruralna gospodarstva te unaprjeđivati životni uvjeti u ruralnim dijelovima zemlje i poticati će se inovacije u poljoprivredno-prehrambenom sektoru.

2.1.4. Neki od vodećih problema u hrvatskoj poljoprivredi

Prema Štambuk (2014.), Hrvatska je u prošlosti imala više seoskog nego gradskog stanovništva. Na primjer, 1953. godine u Hrvatskoj je na seoskim prostorima živjelo 76% stanovništva, a 1991. godine taj je postotak smanjen na 46%. Tradicionalna sela u Hrvatskoj su bila malobrojna, a stanovništvo se sa sela kontinuirano raseljavalo. Preseljenja stanovništva su jednosmjerna, a seli se uvijek iz nerazvijenijih područja u razvijenija (Hodžić, 2006.). Ove su se promjene negativno odrazile na stanje u hrvatskoj poljoprivredi, a budući da se stanovništvo u gradovima suočava s problemima koji se odnose na opskrbu

hranom, prijevozom hrane i zaštitom okoliša, razvija se gradska poljoprivreda (Brezinščak i sur., 2019.).

Dugi niz godina jedan od velikih problema u hrvatskom poljoprivrednom sektoru je nedostatan obrazovanje poljoprivrednika. Svržnjak, Kamenjak i Kantar (2006.) su uočili da je nepovoljna obrazovna struktura hrvatskih poljoprivrednika ograničavajući čimbenik za razvoj hrvatskih OPG-ova te prilagođavanje OPG-ova poljoprivrednim politikama Europske unije.

Problem u poljoprivrednom sektoru su i niske plaće. Prosječna neto plaća u sektoru poljoprivrede u 2021. godini bila je niža za 20,1% od prosječne hrvatske plaće (Godišnje izvješće o stanju poljoprivrede u 2021. godini).

Na kraju, jedan od velikih problema je i nekonkurentnost hrvatske poljoprivrede. Hrvatska poljoprivreda cjenovno je nekonkurentna na svjetskom tržištu, a to se događa iz različitih razloga: vlada loša politika državnih subvencija, poljoprivrednici su slabo osposobljeni za korištenje novih tehnologija u poljoprivrednoj proizvodnji i iz drugih razloga (Šundalić, 2010.).

Nekonkurentnost hrvatske poljoprivrede prepoznata je i od strane Europske unije pa je Europska komisija dala preporuku prema kojoj je potrebno osnažiti konkurentnost hrvatske poljoprivrede te je cilj u sljedećem razdoblju: „Jačati konkurentnost hrvatskog poljoprivrednog sektora poboljšanjem produktivnosti (i zemljišta i rada, npr. osposobljavanjem) te poboljšanjem održivosti manjih i srednje velikih poljoprivrednih gospodarstava s većim razvojnim potencijalom. Mjere bi trebale uključivati djelotvornije usmjeravanje potpore dohotku kako bi se smanjile razlike u prihodima među profesionalnim poljoprivrednim gospodarstvima različite veličine, promicanje suradnje proizvođača i priznavanja organizacija proizvođača, uključujući veću potporu okolišno održivim praksama i tehnološkoj modernizaciji, digitalizaciji i inovacijama u skladu sa smjernicama iz zelenog plana“ (Preporuke Komisije za strateški plan Hrvatske u okviru ZPP²-a, 2020). Bez obzira na postojeće probleme, poljoprivreda je važna strateška grana u Republici Hrvatskoj i stoga je potrebno raditi na njezinom unaprjeđivanju.

---

² Zajedničke poljoprivredne politike (op.a.)

2.2. Obiteljska poljoprivredna gospodarstva

2.2.1. Definicija obiteljskog poljoprivrednog gospodarstva

Prema Zakonu o poljoprivredi (NN 118/18, 42/20, 127/20, 52/21), poljoprivredna gospodarstva su sve proizvodne jedinice koje su u funkciji obavljanja poljoprivredne djelatnosti, a za upravljanje poljoprivrednim gospodarstvima zadužen je poljoprivrednik. Obiteljsko poljoprivredno gospodarstvo (OPG) je oblik organizacije poljoprivrednog gospodarstva u vlasništvu fizičke osobe – poljoprivrednika. Vlasnik osniva OPG zbog samostalnog i trajnog obavljanja djelatnosti iz područja poljoprivrede te dopunske djelatnosti, a odlučuje se na to zbog stvaranja dohotka. Za to koristi vlastite ili unajmljene resurse te svoj rad, svoje znanje i vještine te rad, znanje i vještine članova svoje obitelji. Za Republiku Hrvatsku, obiteljska poljoprivredna gospodarstva su strateški važan oblik organizacije poljoprivrede (Zakon o obiteljskom poljoprivrednom gospodarstvu NN 29/18, 32/19). Poljoprivredne djelatnosti u sklopu OPG-a poljoprivrednik može obavljati sam ili može biti u svojstvu poslodavca te zapošljavati druge djelatnike. Članovi obitelji i kućanstva mogu pomagati na OPG-u bez zasnivanja radnog odnosa. Djelatnosti koje se obavljaju na OPG-u su: bilnogojstvo, stočarstvo i uslužne djelatnosti povezane s njima, što je određeno Nacionalnom klasifikacijom djelatnosti u skupinama 01.1, 01.2, 01.3, 01.4, 01.5 i 01.6. Osim osnovnih djelatnosti, na OPG-u se mogu obavljati pomoćne djelatnosti: proizvodne djelatnosti kojima se proizvode poljoprivredni ili prehrambeni proizvodi u skladu s europskim propisima i uslužne djelatnosti koje uključuju pripremanje, pakiranje, transport, skladištenje te promet tim proizvodima kao i iznajmljivanje i usluživanje (Zakon o obiteljskom poljoprivrednom gospodarstvu NN 29/18, 32/19).

Na OPG-u, kao organizacijskom obliku poljoprivrednog gospodarstva, fizičke osobe mogu se baviti i dopunskim djelatnostima (Zakon o obiteljskom poljoprivrednom gospodarstvu NN 29/18, 32/19):

- Proizvoditi prehrambene i poljoprivredne proizvode
- Proizvoditi neprehrambene proizvode i predmete za opću uporabu
- Pružati turističke, ugostiteljske ili druge usluge
- Pružati druge sadržaje ili aktivnosti

Prema Mirčetiću (1999.), poljoprivredna gospodarstva čine veoma heterogenu skupinu na temelju zaposlenosti aktivnih članova. Isti autor razlikuje:

- a) Čista poljoprivredna gospodarstva – u kojima su aktivni članovi zaposleni isključivo na svom gospodarstvu
- b) Mješovita poljoprivredna gospodarstva – u kojima ima aktivnih članova obitelji koji su zaposleni i izvan gospodarstva, te članova koji rade isključivo na svom gospodarstvu
- c) Nepoljoprivredna gospodarstva – u kojima su svi aktivni članovi stalno zaposleni izvan poljoprivrednog gospodarstva
- d) Gospodarstva bez radne snage – u kojima nema radno aktivnih članova, a nazivaju se vrlo često i staračka poljoprivredna gospodarstva.

2.2.2. Obiteljska poljoprivredna gospodarstva u Hrvatskoj

Posljednjeg dana 2021. godine u Republici Hrvatskoj bilo je registrirano ukupno 140.874 obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava koja su bila upisana u Upisnik obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava. Broj poljoprivrednika u RH u tom razdoblju bio je veći, a razlika se može objasniti činjenicom da su neki poljoprivrednici obavljali djelatnost poljoprivrede u drugom organizacijskom obliku, a neki OPG-ovi nisu bili upisani u Upisnik. Broj OPG-ova registriran u svakoj županiji i s podjelom prema spolu nositelja OPG-a vidi se u sljedećoj tablici (tablica 3):

Tablica 3. Broj obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava po županijama u Republici Hrvatskoj na dan 31. 12. 2021. godine

Županija/Grad/Naselje	Obiteljska poljoprivredna gospodarstva u Hrvatskoj (31.12.2021.)		OBITELJSKO GOSPODARSTVO Ukupno
	OBITELJSKO GOSPODARSTVO PREMA SPOLU		
	F (ženski)	M (muški)	
Bjelovarsko-bilogorska	3.245	6.245	9.490
Brodsko-posavska	1.467	4.453	5.920
Dubrovačko-neretvanska	1.823	5.757	7.580
Grad Zagreb	1.875	2.906	4.781
Istarska	1.349	4.267	5.616
Karlovačka	1.549	3.461	5.010
Koprivničko-križevačka	2.847	5.498	8.345
Krapinsko-zagorska	2.148	4.869	7.017
Ličko-senjska	1.383	2.555	3.938
Međimurska	1.249	2.475	3.724
Osječko-baranjska	2.914	7.516	10.430
Požeško-slavonska	855	2.764	3.619
Primorsko-goranska	987	2.096	3.083
Sisačko-moslavačka	2.424	5.420	7.844
Splitsko-dalmatinska	3.207	9.165	12.372
Šibensko-kninska	1.003	2.946	3.949
Varaždinska	2.056	3.997	6.053
Virovitičko-podravska	1.633	4.209	5.842
Vukovarsko-srijemska	1.497	4.790	6.287
Zadarska	1.860	5.617	7.477
Zagrebačka	4.205	8.292	12.497
Ukupno	41.576	99.298	140.874

Izvor: Upisnik poljoprivrednika 31. 12. 2022.

Najviše obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava bilo je registrirano u Zagrebačkoj županiji (12 497), Splitsko-dalmatinskoj županiji (12 372), Osječko-baranjskoj županiji (10 430) i Bjelovarsko-bilogorskoj županiji (9 490). Najmanje OPG-ova bilo je registrirano u Primorsko-goranskoj županiji (3 083), Požeško-slavonskoj županiji (3 619) i Međimurskoj županiji (3 724). Iz podjele prema spolu, bilo je 99 298 muških nositelja OPG-a i 41 576 ženskih nositelja OPG-a.

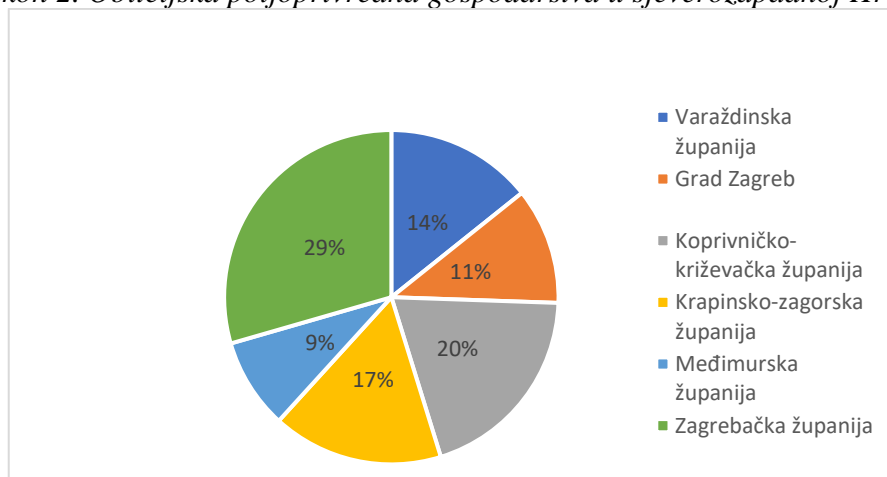
Iz podjele prema školskoj spremi, za 44 305 nositelja OPG-a školska sprema je nepoznata, nezavršenu osnovnu školu ima 6 704 nositelja OPG-a, osnovnu školu završio je 27 631 nositelja OPG-a, srednju školu završilo je 51 711 nositelja OPG-a, a visokoškolsko obrazovanje ostvarilo je 10 523 nositelja OPG-a (Upisnik poljoprivrednika 31.12.2022.).

Prema dobi, Upisnik dijeli poljoprivrednike na:

- Poljoprivrednike mlađe od 41 godine – 18.528 nositelja OPG-a
- Poljoprivrednike koji imaju između 41 i 45 godina – 8 860 nositelja OPG-a
- Poljoprivrednike koji imaju između 46 i 50 godina – 10 630 nositelja OPG-a
- Poljoprivrednike koji imaju između 51 i 55 godina – 13 698 nositelja OPG-a
- Poljoprivrednike koji imaju između 56 i 60 godina – 16 390 nositelja OPG-a
- Poljoprivrednike koji imaju između 61 i 65 godina – 18 161 nositelja OPG-a
- Poljoprivrednike koji imaju više od 65 godina – 54 607 nositelja OPG-a

Na području sjeverozapadne Hrvatske, odnosno u šest županija: Varaždinskoj županiji, Gradu Zagrebu, Koprivničko-križevačkoj županiji, Krapinsko-zagorskoj županiji, Međimurskoj županiji i Zagrebačkoj županiji ukupno je bilo 42 417 obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava. Slijedi grafički prikaz OPG-ova u šest odabranih županija.

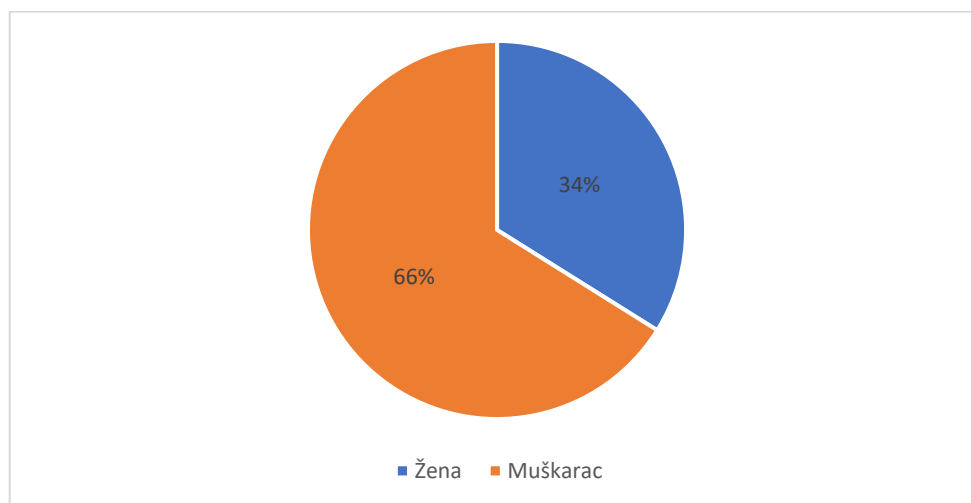
Grafikon 2. Obiteljska poljoprivredna gospodarstva u sjeverozapadnoj Hrvatskoj

Izvor: Obrada autorice

Najviše OPG-ova na području sjeverozapadne Hrvatske bilo je u Zagrebačkoj županiji koja ima 27 % OPG-ova, a najmanje ih je bilo u Međimurskoj županiji koja ima 8 % OPG-ova. Na temelju prikazanih podataka vidi se nejednaka raspodjela obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava u županijama sjeverozapadne Hrvatske. Istraživanjem koje je prikazano kasnije u radu obuhvaćena su 204 ispitanika: iz Grada Zagreba 1 ispitanik, iz Koprivničko-križevačke županije 95 ispitanika, iz Krapinsko-zagorske županije 6 ispitanika, iz Međimurske županije 15 ispitanika, a iz Zagrebačke 49 ispitanika te e 6 ispitanika nije izjasnilo odakle dolazi. Obiteljska poljoprivredna gospodarstva podijeljena su prema spolu nositelja, a slijedi grafički prikaz te podjele.

Grafikon 3. Obiteljska poljoprivredna gospodarstva u sjeverozapadnoj Hrvatskoj prema spolu nositelja

Izvor: Obrada autorice

Na području sjeverozapadne Hrvatske prevladavaju obiteljska poljoprivredna gospodarstva čiji su nositelji muškarci, takvih je OPG-ova 66 %, a na 34 % OPG-ova nositeljice su žene. U OPG-ovima sjeverozapadne Hrvatske zamjetno je više muškaraca nositelja OPG-a.

2.3. Važnost istraživanja stavova o poljoprivredi

Stavovi su čovjekove tendencije da na određeni način nešto procijeni (Pennington, 2008.), a mišljenja su čovjekove izjave, verbalne ili neizrečene, koje održavaju stav (Nakić, 2014.). Stav je definiran kao „stečena, relativno trajna i stabilna organizacija pozitivnih ili negativnih emocija, vrednovanja i reagiranja prema nekom objektu“ (Petz, 2005.).

Donositeljima odluka i kreatorima razvojne politike važna su mišljenja i stavovi poljoprivrednika različitih socio-demografskih obilježja (Kantar i sur., 2010.). Na temelju socioekonomskih obilježja poljoprivrednika te njihovih stavova mogu se kreirati razvojne politike, stoga ih je osobito važno istraživati u današnje vrijeme koje je obilježeno promjenama socijalne i gospodarske strukture hrvatskog sela (Kantar, Svržnjak, Kamenjak, 2011.).

Ranije provedena istraživanja pokazuju da hrvatski poljoprivrednici nisu zadovoljni odnosom države prema poljoprivredi, ali ni plasmanom proizvoda na tržište, te cijenom koju njihovi proizvodi postižu na tržištu (Kantar i sur. 2010.).

Hrvatski poljoprivrednici u posljednjih su petnaestak godina suočeni s brojnim promjenama, a dio tih promjena bio je vezan za ulazak Republike Hrvatsku u Europsku uniju. Neka istraživanja pokazala su da su hrvatski poljoprivrednici doista zabrinuti za svoju budućnost, no ta su istraživanja provedena prije ulaska Republike Hrvatske u Europsku uniju (Franić i sur., 2009.). Iako su hrvatskim poljoprivrednicima ulaskom u EU na raspolaganje stavljena značajna financijska sredstva putem europskih fondova, poljoprivrednici su bili zabrinuti da se ta sredstva neće iskoristiti kako bi trebalo (Franić i sur., 2014.). Zbog ovih, ali i niza drugih razloga važno je istraživati stavove hrvatskih poljoprivrednika o njihovom položaju, mišljenjima o promjenama u poljoprivredi i slično, kako bi se na vrijeme uočili potencijalni problemi koje treba rješavati.

2.4. Pregled odabranih istraživanja stavova poljoprivrednika

U nastavku rada slijedi kronološki pregled odabranih istraživanja stavova poljoprivrednika, vlasnika OPG-ova ili seljaka o različitim temama. Istraživač Mirko Martić je dvadeset godina sistematski istraživao stavove poljoprivrednika, a rezultate je objavio 1988. godine. Istraživanje je obuhvatilo stavove prema zemlji, stavove o društvenom položaju seljaka i radnika i subjektivnu procjenu budućnosti i promjena. Stavovi, mišljenja, očekivanja, težnje i vrijednosne orijentacije poljoprivrednika bili su trajni interes ovog znanstvenika. Poljoprivrednici su, prema rezultatima prikazanih istraživanja, nepovoljno ocjenjivali vlastiti društveni položaj te su se, uz radnike, smatrali skupinom koja ima najnepovoljniji položaj u društvu. Ispitanici su iskazali negativan stav prema prodaji vlastite zemlje, a u pitanjima koja su bila vezana za zanimanja za koja bi htjeli da se odluče njihova djeca, poljoprivreda i radnička zanimanja nisu visoko kotirala.

Žutinić i Brkić su (1999.) istraživali stavove hrvatskih seljaka o stručnom obrazovanju u poljoprivredi. U to vrijeme stanje obrazovanja i razina stručne obrazovanosti poljoprivrednika predstavljala je važnu prepreku razvoju hrvatskih sela i hrvatske poljoprivrede. Zaključak ovog istraživanja bio je da su poljoprivrednici svjesni da postoji rastuća potreba za stručno obučavanje i profesionalizaciju poljoprivrednog rada. Većina ispitanika tada je smatrala da bi poljoprivrednici trebali imati neki oblik poljoprivrednog obrazovanja, ili poljoprivrednu školu, ili fakultet. Poljoprivrednici su imali stalnu potrebu za

stručnim usavršavanjima, iz područja poljoprivrede, ali i agroekonomike, menadžmenta i drugih područja (Žutinić, Brkić, 1999.).

Kantar, Svržnjak i Kamenjak su (2009.) proveli preliminarno anketno istraživanje na uzorku od 181 ispitanika, a istraživanje se ticalo vrlo širokog raspona tema. Cilj ovoga istraživanja bio je ispitati aspekte bavljenja poljoprivredom u ruralnim dijelovima sjeverozapadne Hrvatske te istaknuti važnost potrebe za provođenjem širih empirijskih istraživanja socioekonomskih aspekata poljoprivrede i ruralnih područja (Kantar, Svržnjak, Kamenjak, 2011.).

Cvrtnjak, Vuković i Kedmenec su (2012.) istraživale stavove poljoprivrednika kako bi saznale pripisuju li si hrvatski poljoprivrednici poduzetnički identitet, a istraživanje je provedeno među poljoprivrednicima iz Varaždinske županije. Svojim su istraživanjem pokazale da je „46% naših ispitanika usvojilo identitet poduzetnika (osobito mlađi i obrazovaniji ispitanici)“. Prema tome, zaključile su da među hrvatskim poljoprivrednicima ima potencijala za osnaživanje poduzetništva u poljoprivredi te da postoji mogućnost iskorištavanja novih prilika na tržištu.

Iste autorice su (2013.) istraživale stavove poljoprivrednika o ukidanju državnih potpora poljoprivrednicima te stavove o ulasku Republike Hrvatske u Europsku uniju. Rezultati su pokazali da bi se dio poljoprivrednika prestao baviti poljoprivredom kada bi došlo do ukidanja poticaja, a to su oni poljoprivrednici kod kojih potpora čini veći dio udjela u prihodima OPG-a. Osim toga, prevladala je percepcija neizvjesnosti kod poljoprivrednika vezano za ulazak RH u Europsku uniju.

Zrakić i suradnici su (2017.) ispitivali stavove poljoprivrednika o inovacijama u poljoprivredi i percepciju uloge Savjetodavne službe u širenju inovacija, a rezultate su objavili 2018. godine. Na temelju rezultata istraživanja zaključili su da kod poljoprivrednika prevladavaju pozitivni stavovi o tehnološkim inovacijama, a stav o ulozi Savjetodavne službe u širenju inovacija je manje pozitivan. Dvije trećine ispitanika koji su sudjelovali u ovome istraživanju smatralo je da bez inovacija ne može biti napretka u poljoprivredi.

Žutinić i Hubak su (2019.) godine provodile istraživanje kojim su utvrđivale osnovnu informatičku pismenost poljoprivrednika i njihove općenite stavove o primjeni informatičke

tehnologije u poljoprivredi. Ispitanici su procijenili vlastitu informatičku pismenost osrednjom, a mlađi i obrazovaniji ispitanici imali su pozitivniju procjenu vlastite informatičke pismenosti. Većina ispitanika iskazala je pozitivan stav o korištenju informatičke tehnologije u poljoprivredi. Više od dvije trećine ispitanika istaknulo je da je za uspješno bavljenje poljoprivrednom proizvodnjom važno znati koristiti informatičku tehnologiju.

Pupak i Trako Poljak (2021.) donose rezultate istraživanja o iskustvima života u ruralnim područjima te o kvaliteti života u stavovima mladih vlasnika obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava u Bjelovarsko-bilogorskoj i Požeško-slavonskoj županiji. Ispitanici su iskazali zadovoljstvo svojim životnim standardom, ruralnim životom i vlastitim materijalnim statusom, a istaknuli su pozitivne i negativne strane života u ruralnom području. Kao pozitivne strane izdvojili su „osobno vlasništvo nad kućom, zemljom i dvorištem, svjež zrak, prirodu, mir i tišinu te zdrav život i slobodu koju im takav život donosi“, a negativna strana je nedovoljno razvijena infrastruktura. Njihova vlastita percepcija zanimanja poljoprivrednik je pozitivna, ali smatraju da je u društvu percepcija tog zanimanja negativna i da hrvatsko društvo ima negativan odnos prema poljoprivredi.

Zaključno, u posljednjih dvadesetak godina domaći autori istraživali su različite teme kao što su stavovi poljoprivrednika prema zemlji, društvenom položaju seljaka i radnika, subjektivnoj procjeni budućnosti i promjenama, te stavovima o stručnom obrazovanju u poljoprivredi. Istraživanjima se sagledavalo pripisuju li si hrvatski poljoprivrednici poduzetnički identitet, imaju li strahove vezane za ulazak u Europsku uniju, koje je mišljenje poljoprivrednika o potporama, smatraju li se informatički pismenima, koji su njihovi stavovi o inovacijama u poljoprivredi i kakva je percepcija uloge Savjetodavne službe u širenju inovacija. Važno je provoditi istraživanja koja se obraćaju poljoprivrednicima i takva istraživanja treba nastaviti provoditi i u budućnosti jer se na temelju njih mogu uočiti problemi tog dijela populacije, a ako se zna s kojim se problemima poljoprivrednici suočavaju, takvi će se problemi moći rješavati. Iako je proveden manji broj istraživanja, u budućnosti bi trebalo provoditi istraživanja kojima se ispituje što je poljoprivrednicima potrebno kako bi se nastavili baviti poljoprivredom, kakvi su njihovi stavovi o podršci od strane institucija, koji im obrazovni programi trebaju i slične praktične teme. Na temelju takvih istraživanja mogli bi se osmisliti programi i strategije u kojima bi se sve aktivnosti usmjeravale na ono što je poljoprivrednicima stvarno važno.

3. MATERIJALI I METODE

U radu se koriste različite znanstveno-istraživačke metode. U prethodnom poglavlju korištena je metoda pregleda i analize literature na hrvatskom i engleskom jeziku (u literaturu se ubrajaju knjige, znanstveni radovi, istraživanja, mrežne stranice i druge publikacije). Podatci iz literature su prikazani i analizirani kako bi se istaknule odabrane znanstvene spoznaje o temi rada.

U rezultatima istraživanja korištene su deskriptivne statističke metode prikaza podataka u postocima, prosječnim ocjenama i apsolutnim brojevima, te metode indukcije i dedukcije kako bi se interpretirali i objasnili rezultati provedenog istraživanja. U istraživanju su sudjelovala 204 ispitanika, a rezultati istraživanja podijeljeni su u četiri dijela. Prvi dio rezultata istraživanja donosi osnovne informacije o poljoprivrednoj proizvodnji ispitanika (socio-demografski podatci – spol, dob, veličina mjesta prebivališta, županija iz koje dolaze, stupanj obrazovanja te bračni status i stupanj/vrsta poljoprivrednog obrazovanja), vlasništvo nad obiteljskim poljoprivrednim gospodarstvom, ukupan broj zaposlenih osoba na obiteljskom poljoprivrednom gospodarstvu, vrsta primarne poljoprivredne djelatnosti, tip gospodarstva s obzirom na izvor prihoda i oblik registracije poljoprivredne djelatnosti. U drugom dijelu prikazani su izazovi s kojima su se ispitanici susreli u vezi institucionalne podrške poljoprivrednoj proizvodnji. Treći dio istraživanja prikazuje stavove ispitanika o stanju poljoprivrede u Republici Hrvatskoj i Europskoj uniji, a u četvrtom dijelu rezultata istraživanja prikazani su socio-demografski podatci o ispitanicima. Na kraju rezultata istraživanja koristi se metoda komparacije kojom su uspoređeni odabrani rezultati istraživanja provedenog 2010. i 2021. godine. Na temelju komparativne analize naglašene su ključne promjene u stavovima ispitanika na temelju kojih je moguće donijeti zaključke.

U radu je korištena metoda anketnog istraživanja za prikupljanje „informacija o mišljenju i stavovima ljudi, koja se najčešće koristi u javnom životu“. Anketa služi da bi se dobila saznanja o stavovima šire populacije (Filipović, 2004.). Istraživanje čiji su rezultati prikazani u ovom radu provedeno je u okviru kolegija Ruralna sociologija na Veleučilištu u Križevcima, bilo je dobrovoljno i anonimno, a proveli su ga studenti na prigodnom uzorku. Istraživanje je provedeno putem anketnog upitnika u formi Google obrasca. Ukupno je sudjelovalo 350 ispitanika, a za potrebe ovog rada uzorak je obuhvatio ukupno 204 ispitanika. Istraživanje se sastojalo od nekoliko cjelina. Prva cjelina: Strukturalna obilježja

poljoprivrednog gospodarstva sadržavala je 17 pitanja, druga cjelina: Stavovi o poljoprivredi sadržavala je također 17 pitanja, a treća cjelina o socio-demografskim podacima vlasnika gospodarstva sadržavala je 9 pitanja.

U ovom radu, u istraživački uzorak izdvojeni su poljoprivrednici iz šest županija u Republici Hrvatskoj, odnosno iz sjeverozapadne Hrvatske (Varaždinska županija, Grad Zagreb, Koprivničko-križevačka županija, Krapinsko-zagorska županija, Međimurska županija i Zagrebačka županija), a svrha istraživanja bila je doznati njihove stavove o stanju u poljoprivredi te uočiti je li došlo do nekih promjena u stavovima ispitanika u odnosu na istraživanje iz 2010. godine.

Ciljevi ovog istraživanja su:

- Utvrditi što ispitanici misle o određenim pitanjima koja su vezana za poljoprivrednu proizvodnju (o budućim planovima za bavljenje poljoprivredom, o korištenju usluga institucija u poljoprivredi ili ruralnom razvoju u poslovanju obiteljskog poljoprivrednog gospodarstva, o stanju hrvatske poljoprivrede, o uspješnosti prilagodbe hrvatske poljoprivrede Europskoj uniji, o dobivanju i isplati poticaja, o zaštiti poljoprivrede od strane države itd.).
- Usporediti je li došlo do promjena u stavovima ispitanika u 2010. i 2021. godini.

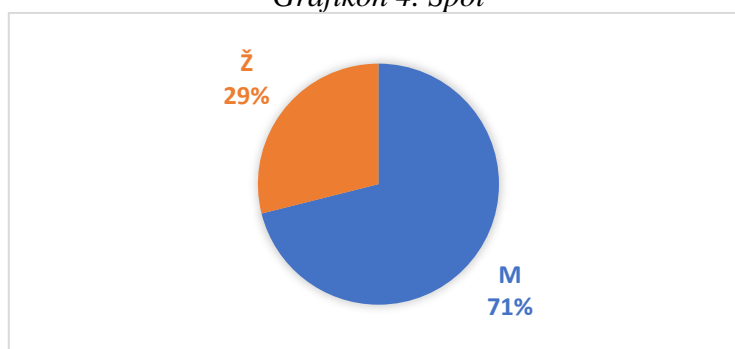

4. REZULTATI I RASPRAVA

4.1. Socio-demografski podatci ispitanika

U prvom dijelu rezultata istraživanja napravljena je analiza koja je obuhvatila sljedeće socio-demografske podatke o ispitanicima; spol, dob, veličinu mjesta prebivališta, županiju iz koje dolaze, stupanj obrazovanja te bračni status i stupanj/vrstu poljoprivrednog obrazovanja. Istraživanjem koje je provedeno 2021. obuhvaćeni su ispitanici oba spola. Sljedeći grafikon prikazuje omjer ispitanika ženskog i muškog spola.

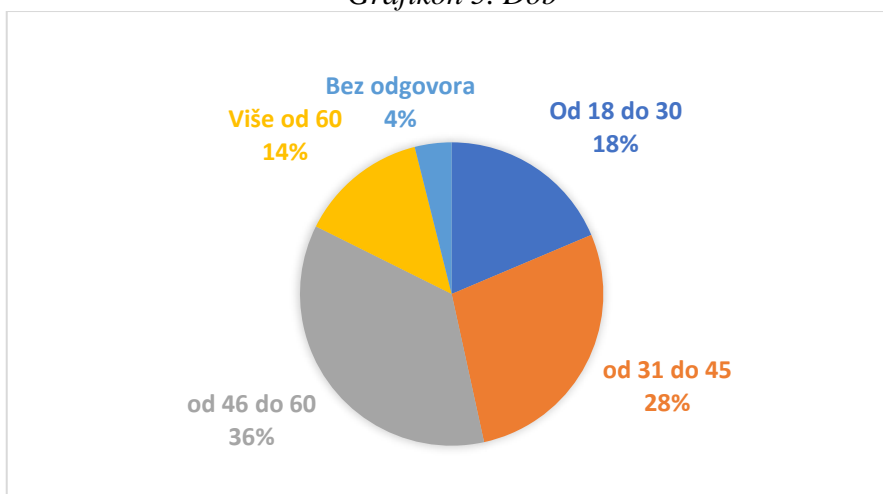
Grafikon 4. Spol

Izvor: Obrada autorice

U istraživanju je sudjelovalo više ispitanika muškog spola (71%) nego ispitanika ženskog spola (29%). Podjela po spolu je očekivana jer su i prema podacima Upisnika poljoprivrednika na dan 31.12.2022. slično distribuirani nositelji gospodarstava prema spolu odnosno, u Hrvatskoj je bilo 99 298 muških nositelja OPG-a i 41 576 ženskih nositelja OPG-a. U sljedećem grafikonu prikazana je dob ispitanika.

Grafikon 5. Dob

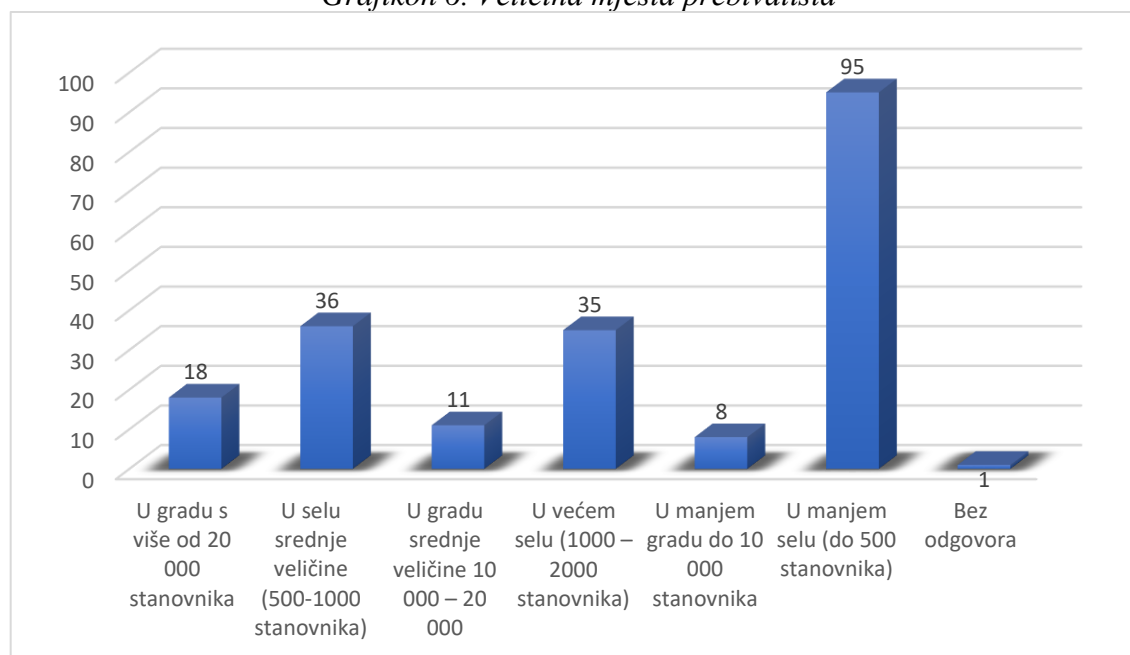

Izvor: Obrada autorice

Za potrebe prikaza rezultata istraživanja formirane su četiri dobne skupine. U prvoj dobnoj skupini nalaze se ispitanici u dobi od 18 do 30 godina i njih je u istraživanju sudjelovalo 18%. U drugoj dobnoj skupini su ispitanici u dobi od 31 do 45 godina i njih je sudjelovalo 28%. Dobna skupina od 46 do 60 godina obuhvaća 36% ispitanika, a dobna skupina u kojoj su ispitanici stariji od 60 godina obuhvaća 14% ispitanika. Ukupno je sudjelovalo 50% ispitanika koji su starijih od 46 godina te otprilike isti broj ispitanika mlađih od 46 godina. Prema Grgić i Hadelan (2022.), mladi poljoprivrednici nisu stariji od 40 godina. Iz istraživanja se može zaključiti da se poljoprivredom u RH bave i osobe mlađe životne dobi, što je izvrsno za budućnost poljoprivrede, jer upravo mladi poljoprivrednici najviše doprinose razvoju poljoprivrede. Istraživanje autora Grgić i Hadelan (2022.) to potvrđuje jer se boljitak u hrvatskoj poljoprivredi, na temelju njihovog istraživanja, može očekivati zahvaljujući visokom postotku mladih poljoprivrednika. U vrijeme provedbe njihovog istraživanja, u RH je od 140 874 OPG-ova, 18 528 OPG-ova imalo nositelje koji nisu bili stariji od 40 godina, a to je važno jer: „Mladi poljoprivrednici mogu i trebaju utjecati na promjenu strukture poljoprivredne proizvodnje s namjerom ostvarenja većeg dohotka, a i time boljeg standarda našeg poljoprivrednika“.

U sljedećem grafikonu prikazana je veličina mjesta prebivališta ispitanika.

Grafikon 6. Veličina mjesta prebivališta

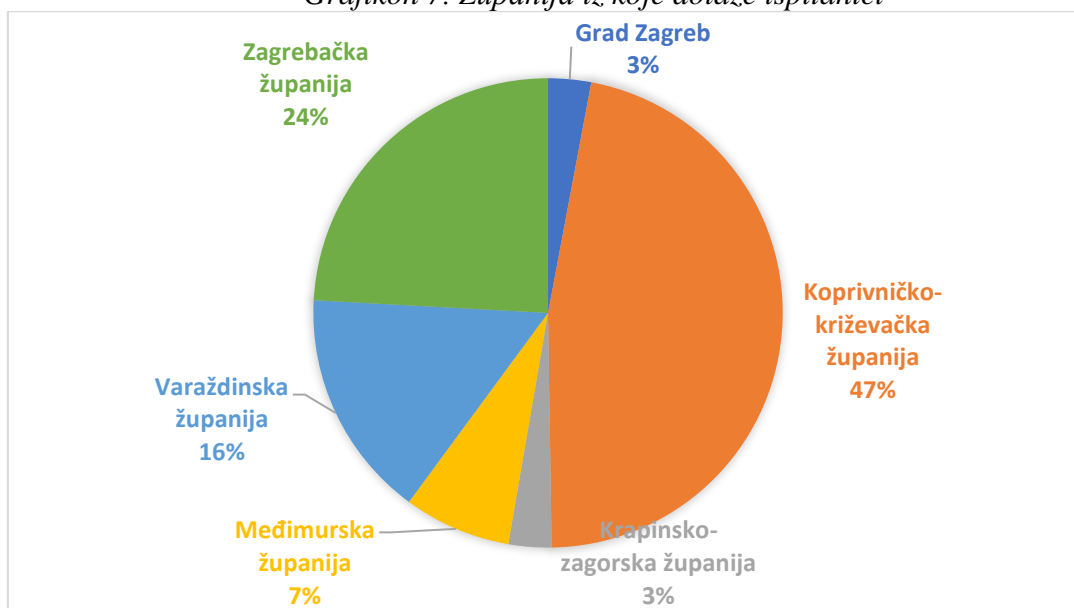

Izvor: Obrada autorice

Najveći postotak ispitanika dolazi iz manjeg sela, do 500 stanovnika – 47% ispitanika. Iz sela srednje veličine koje ima između 500 i 1000 stanovnika dolazi 18% ispitanika, a 17% ispitanika dolazi iz većeg sela koje ima između 1000 i 2000 stanovnika. Manji postotak ispitanika – 9%, dolazi iz grada koji ima više od 20 000 stanovnika, a 5% ispitanika iz grada srednje veličine koji ima do između 10 000 i 20 000 stanovnika. U manjem gradu koji ima do 10 000 stanovnika živi 4% ispitanika. Ukupno je sudjelovalo 82% ispitanika koji dolaze iz ruralnog područja. Detaljan popis mjesta iz kojih dolaze ispitanici nalazi se u Prilogu rada a napravljen je tako da su prema abecednom redu najprije razvrstane županije, a zatim i mjesta koja pripadaju svakoj od županija.

Istraživanje je obuhvaćalo ispitanike s područja sjeverozapadne Hrvatske, odnosno iz šest županija: Varaždinske županije, Grada Zagreba, Koprivničko-križevačke županije, Krapinsko-zagorske županije, Međimurske županije i Zagrebačke županije. Podjela ispitanika prema županiji iz koje dolaze prikazana je sljedećim grafikonom.

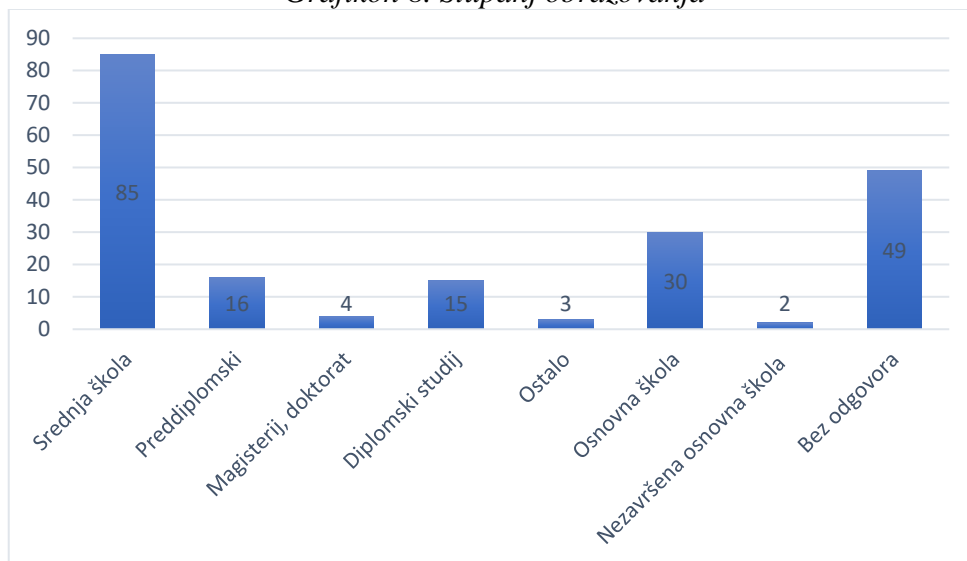
Grafikon 7. Županija iz koje dolaze ispitanici

Izvor: Obrada autorice

Najviše ispitanika dolazi iz Koprivničko-križevačke županije (47%) te iz Zagrebačke županije (24%). Iz Varaždinske županije dolazi 16% ispitanika, iz Međimurske županije 7% ispitanika, a iz Krapinsko-zagorske županije 3% ispitanika. Sljedeći grafikon pokazuje stupanj obrazovanja ispitanika.

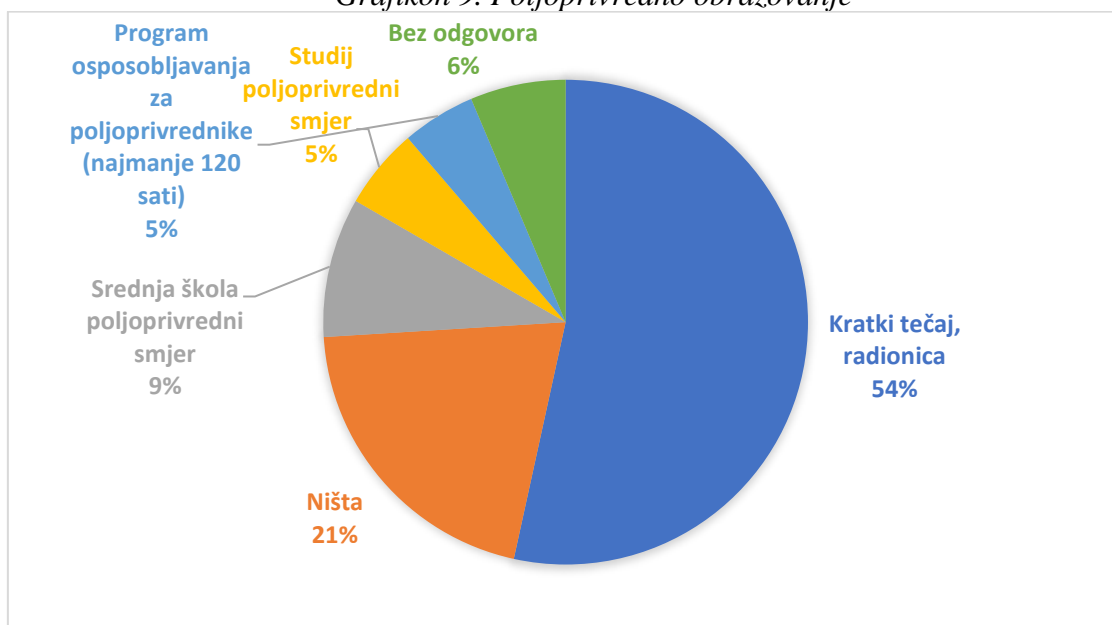
Grafikon 8. Stupanj obrazovanja

Izvor: Obrada autorice

Najveći je postotak onih ispitanika koji su završili srednju školu (42%) ili osnovnu školu (15%). Na žalost, na ovo pitanje nije odgovorilo 24% ispitanika. Neki oblik visokoškolskog obrazovanja postiglo je 17% ispitanika: prijediplomski studij završilo je 8% ispitanika, diplomski studij završilo je 7% ispitanika, a magisterij ili doktorat završilo je 2% ispitanika. U sljedećem pitanju istraživalo se imaju li ispitanici postignuti neki oblik obrazovanja o poljoprivredi, a rezultati su vidljivi iz grafikona.

Grafikon 9. Poljoprivredno obrazovanje

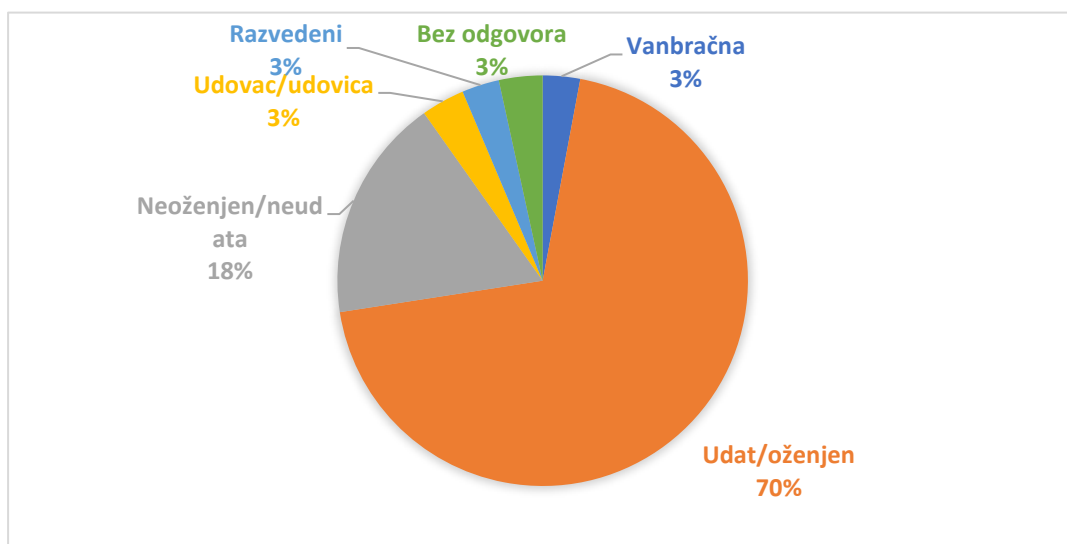

Izvor: Obrada autorice

Što se tiče stručnog poljoprivrednog obrazovanja, najveći postotak ispitanika pohađao je kratki tečaj ili radionicu na temu poljoprivrede (54%) što smatraju adekvatnim poljoprivrednim obrazovanjem. Po brojnosti slijedi 21% ispitanika koji nisu završili nikakav program obrazovanja o poljoprivredi. Program osposobljavanja za poljoprivrednike u trajanju od najmanje 120 sati završilo je 5% ispitanika. Manji su postotci ispitanika sa završenim oblicima formalnog poljoprivrednog obrazovanja: srednju školu poljoprivrednog smjera završilo je 9% ispitanika, a studij iz područja poljoprivrede završilo je 5% ispitanika. Poljoprivredno obrazovanje je jedan od temelja razvoja hrvatske poljoprivrede jer je „primjena najnovijih tehničko-tehnoloških dostignuća u poljoprivrednoj proizvodnji nezamisliva bez dovoljne razine stručnog obrazovanja proizvođača. Kao najprihvatljiviji model se pokazao povećanje udjela osoba koji završavaju određenu razinu poljoprivrednog obrazovanja“ (Grgić, Hadelan, 2022.). Rezultati istraživanja u ovome radu pokazuju da bi trebalo unaprijediti poljoprivredno obrazovanje hrvatskih poljoprivrednika, potaknuti ih na upis u srednje škole i visokoškolske obrazovne programe poljoprivrednog smjera te ih poticati na daljnju edukaciju.

Bračni status ispitanika prikazan je sljedećim grafikonom.

Grafikon 10. Bračni status

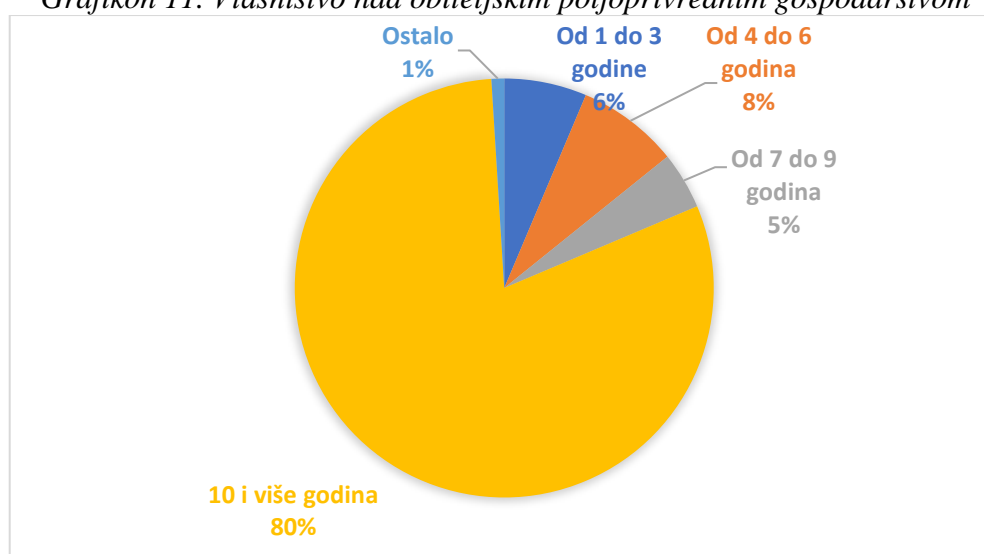
Izvor: Obrada autorice

Najveći postotak ispitanika je udat ili oženjen (70%), a ima i neoženjenih ili neudatih ispitanika (18%) te onih u izvanbračnim zajednicama (3%), udovaca/udovica (3%) i razvedenih (3%).

4.2. Osnovne informacije o poljoprivrednoj proizvodnji ispitanika

Prikaz osnovnih informacija o poljoprivrednoj proizvodnji ispitanika obuhvaća analizu sljedećih podataka: vlasništvo nad obiteljskim poljoprivrednim gospodarstvom, ukupan broj zaposlenih osoba na obiteljskom poljoprivrednom gospodarstvu, vrstu primarne poljoprivredne djelatnosti, tip gospodarstva s obzirom na izvor prihoda i oblik registracije poljoprivredne djelatnosti. Vlasnici obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava koji su sudjelovali u istraživanju posjeduju svoja gospodarstva već neko vrijeme. Iz grafikona je vidljivo vlasništvo nad obiteljskim poljoprivrednim gospodarstvom izraženo u godinama.

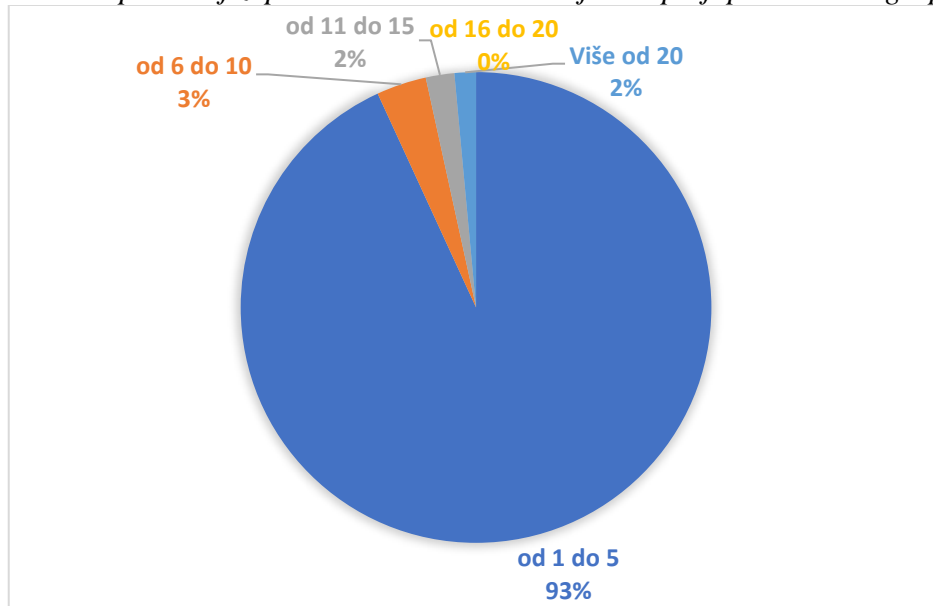
Grafikon 11. Vlasništvo nad obiteljskim poljoprivrednim gospodarstvom

Izvor: Obrada autorice

Poljoprivrednici koji su sudjelovali u istraživanju u najvećem su postotku vlasnici obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava dulji niz godina. Najveći postotak ispitanika (80%) ima OPG 10 i više godina, 8% ispitanika ima OPG između 4 i 6 godina, a 5% ispitanika od 7 do 9 godina. Svega 6% ispitanika ima OPG između 1 i 3 godine. Na temelju podataka može se zaključiti da su ispitanici uglavnom dugogodišnji vlasnici svojih OPG-ova, a mali broj ih ima OPG relativno kratko vrijeme. Idući grafikon prikazuje ukupan broj osoba koje su zaposlene na OPG-u.

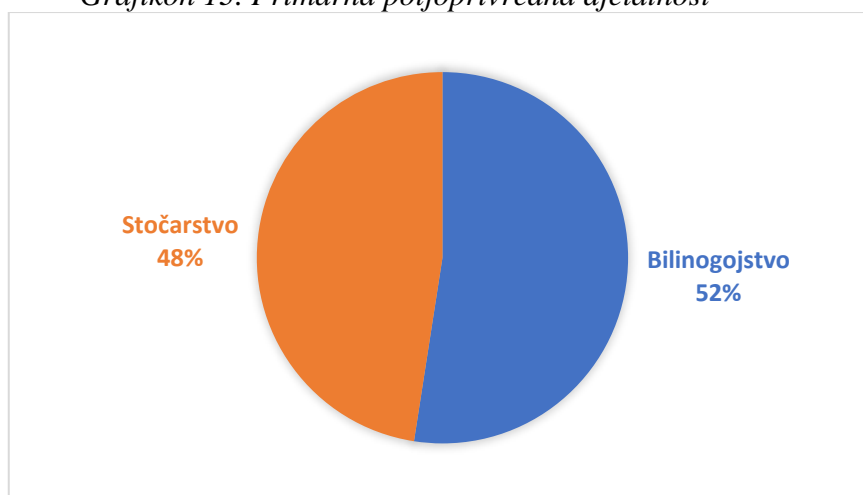
Grafikon 12. Ukupan broj zaposlenih osoba na obiteljskom poljoprivrednom gospodarstvu

Izvor: Obrada autorice

Na najvećem broju gospodarstava zaposleno je jedan do pet zaposlenika, što je kao odgovor odabralo 93% ispitanika. Od ostalih 7% ispitanika, samo 3% ispitanika dolazi s OPG-a na kojemu radi između 6 i 10 zaposlenika, 2% s OPG-a na kojemu radi između 11 i 15 zaposlenika, a preostalih 2% s OPG-a na kojemu radi više od 20 zaposlenika. Općenito se može zaključiti da je na OPG-ovima zaposlen relativno mali broj zaposlenika. Sljedeći grafikon prikazuje podjelu primarne djelatnosti na OPG-u.

Grafikon 13. Primarna poljoprivredna djelatnost

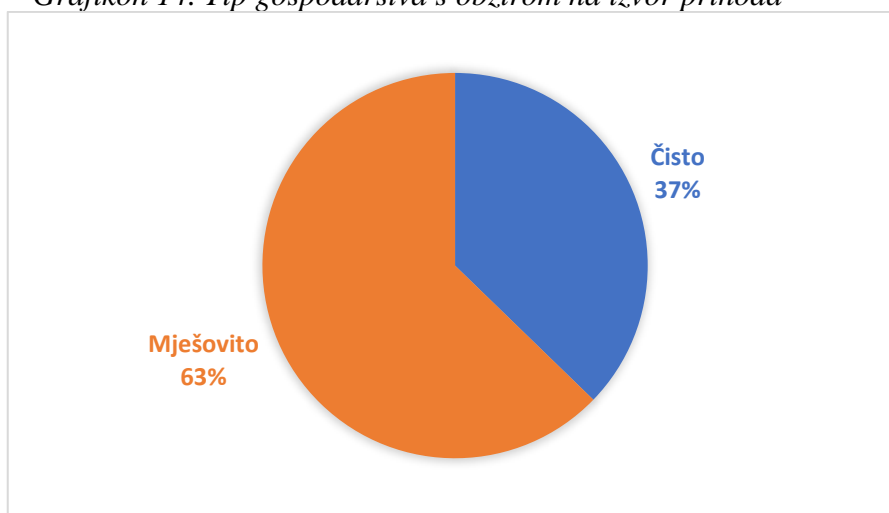
Izvor: Obrada autorice

U istraživanju su sudjelovali, u gotovo podjednakom postotku, ispitanici čija je primarna poljoprivredna djelatnost bilinogojstvo, kao i ispitanici čija je primarna poljoprivredna

djelatnost stočarstvo. Bilinogojstvom se bavi 52% ispitanika, a primarno stočarskom proizvodnjom 48% ispitanika.

U sljedećem pitanju ispituje se kakav je tip gospodarstva iz kojeg dolazi ispitanik s obzirom na izvor prihoda. U tzv. čistom poljoprivrednom gospodarstvu svi članovi obitelji žive od poljoprivrede, a u mješovitom poljoprivrednom gospodarstvu članovi obitelji žive i od poljoprivrede i od prihoda koje ostvaruju izvan poljoprivrede, odnosno obavljaju još neku plaćenu djelatnost osim poljoprivrede. Rezultati su prikazani sljedećim grafikonom.

Grafikon 14. Tip gospodarstva s obzirom na izvor prihoda

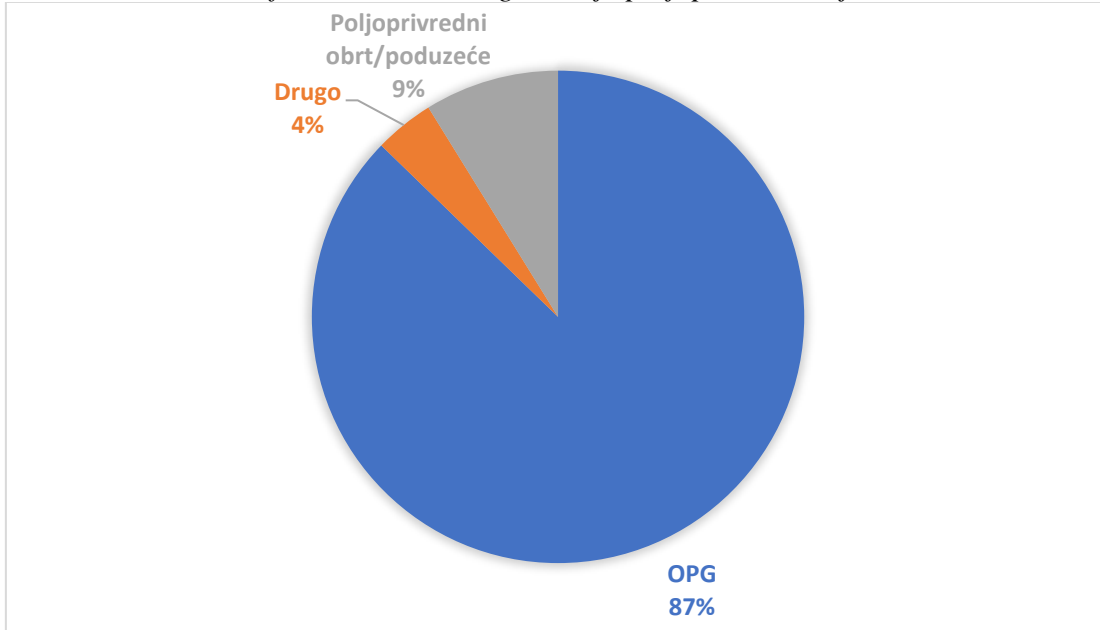

Izvor: Obrada autorice

Više ispitanika dolazi s mješovitim poljoprivrednim gospodarstvom što znači da se osim poljoprivrede bave i nekom drugom plaćenom djelatnošću. S mješovitog gospodarstva dolazi 63% ispitanika, a 37% ispitanika bavi se isključivo poljoprivrednom djelatnošću. U sljedećem pitanju ispitivano je u kojem je obliku registrirana poljoprivredna djelatnost, a rezultati su prikazani grafikonom.

Grafikon 15. Oblik registracije poljoprivredne djelatnosti

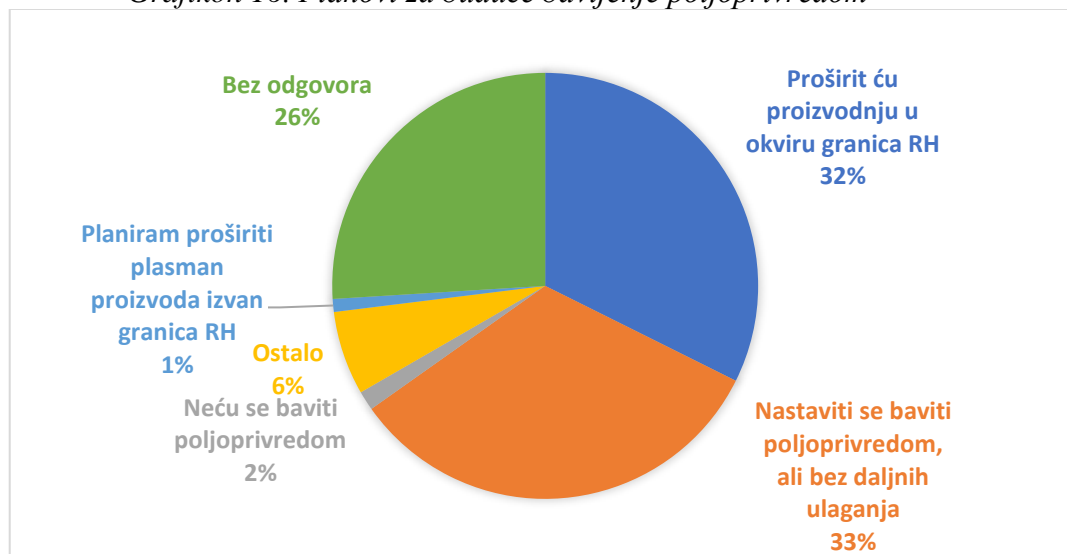
Izvor: Obrada autorice

Najveći postotak ispitanika ima registrirano obiteljsko poljoprivredno gospodarstvo, 87%. Za poljoprivredni obrt ili poduzeće odlučilo se 9% ispitanika, a za neki drugi oblik registracije odlučilo se 4% ispitanika.

4.3. Izazovi u institucionalnoj podršci poljoprivrednoj proizvodnji

Institucionalnu podršku poljoprivrednoj proizvodnji u Republici Hrvatskoj pružaju brojna tijela kao što su Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju, Ministarstvo poljoprivrede kroz Upravu za stručnu podršku razvoju poljoprivrede i ostale odjele, Savjetodavna služba, Hrvatska poljoprivredna agencija, ovlaštene laboratorije, knjigovodstveni servisi, konzultantski uredi i kontrolna tijela koja se bave certificiranjem i nadzorom ekološke poljoprivredne proizvodnje. U ovom poglavlju prikazuju se rezultati istraživanja koji se odnose na izazove s kojima se suočavaju hrvatski poljoprivrednici, a obrađeni su sljedeći rezultati istraživanja: planovi za buduće bavljenje poljoprivredom, te korištenje usluga institucija u poljoprivredi ili ruralnom razvoju u poslovanju obiteljskog poljoprivrednog gospodarstva. U sljedećem pitanju ispitivali su se planovi za budućnost, odnosno kako ispitanici vide svoju poljoprivrednu djelatnost u budućnosti. Odgovori se vide na grafikonu.

Grafikon 16. Planovi za buduće bavljenje poljoprivredom

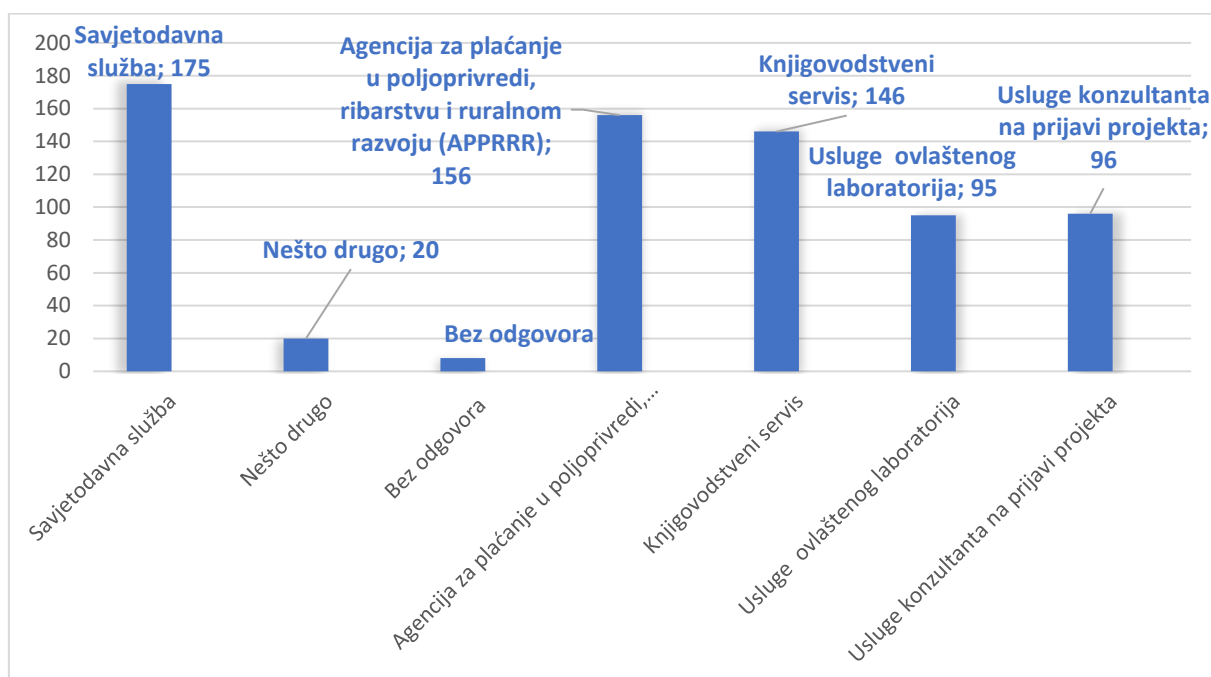

Izvor: Obrada autorice

Ispitanici su ponudili različite vizije vlastite poljoprivredne djelatnosti u budućnosti, a najviše ispitanika odabralo je među dvije opcije: nastavak bavljenja poljoprivrednom proizvodnjom, no bez daljnjih ulaganja (33%) i proširenje poljoprivredne proizvodnje u okviru granica Republike Hrvatske (32%). Odgovor na ovo pitanje nije, na žalost, dalo 26% ispitanika koji ili nisu htjeli odgovoriti ili nemaju viziju vlastite budućnosti. Zastupljena su i mišljenja ispitanika da se više ne namjeravaju baviti poljoprivredom (2%) te da će proširiti plasman proizvoda izvan granica Republike Hrvatske (1%). Dumančić (2015.) u istraživanju provedenom sa studentima i mladim poljoprivrednicima pokazuje da se 45% mladih u budućnosti namjerava baviti poljoprivredom, 35% ih smatra da nema budućnosti u poljoprivredi i ne misli se baviti poljoprivredom, a 20% je neodlučno. Grgić i Hadelan (2022.) u svojem su istraživanju pokazali kako je poljoprivreda poželjno zanimanje: „Položaj i ugled poljoprivrede kao zanimanja za petinu anketiranih je vrlo privlačan te veliki dio (80,1%) misli da će poljoprivreda imati veliku ulogu u budućnosti“. Rezultati ovoga istraživanja također potvrđuju da je poljoprivreda prihvaćeno i prihvatljivo zanimanje jer vrlo nizak postotak ispitanika planira odustati od bavljenja poljoprivrednom proizvodnjom.

U sljedećem pitanju ispitivalo se koriste li ispitanici neke od usluga institucija u poljoprivredi ili ruralnom razvoju, a odgovori su prikazani grafikonom koji slijedi.

Grafikon 17. Korištenje usluga i institucija u poljoprivredi ili ruralnom razvoju u poslovanju obiteljskog poljoprivrednog gospodarstva

Izvor: Obrada autorice

Kod odgovaranja na ovo pitanje, ispitanici su mogli odabrati više odgovora, pa je dobivena svojevrsna top-lista odgovora. Ispitanici prakticiraju koristiti usluge potpornih institucija. Najviše su korištene usluge Savjetodavne službe, njih koristi 175 ispitanika, a na drugom mjestu su usluge Agencije za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju, njih koristi 156 ispitanika. Usluge knjigovodstvenog servisa koristi 146 ispitanika, usluge konzultanta prilikom prijave projekta 96 ispitanika i usluge ovlaštenog laboratorija koristi 95 ispitanika.

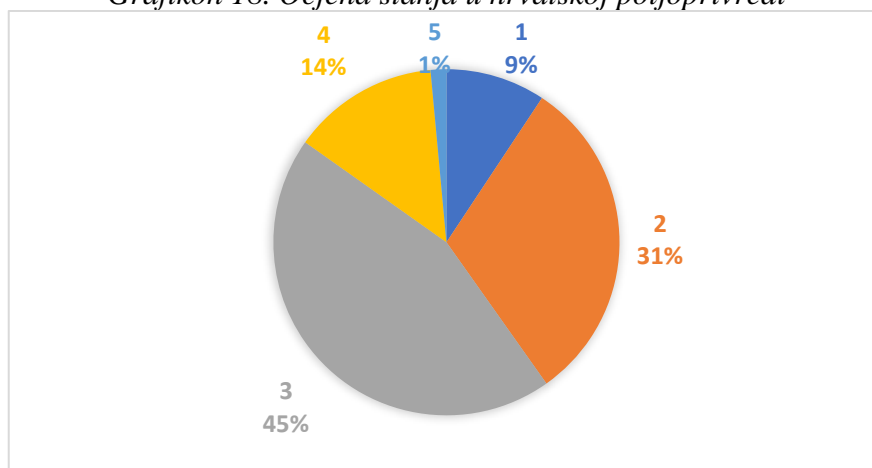
Ljubaj, Jež Rogelj i Hadelan (2016.) u svojem istraživanju prikazuju stavove administracije i poljoprivrednika o institucijskoj potpori ekološkoj poljoprivredi. Njihovo je istraživanje pokazalo da većina poljoprivrednika (53%) ne vjeruje lokalnoj vlasti, a da više od 80% poljoprivrednika nema povjerenje u Vladu Republike Hrvatske i političke stranke te da 68% ispitanika nema (ili ima vrlo malo) povjerenja u županijsku vlast. Za razliku od nositelja vlasti, Savjetodavna služba i Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju uživaju mnogo veće povjerenje ispitanika jer potpuno povjerenje i dosta povjerenja u Savjetodavnu službu ima 68% ispitanika, a u Agenciju za plaćanje u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju ima 52% ispitanika. Iako su svojim istraživanjem sagledavali samo segment ekološke poljoprivrede, zabrinjava nepovjerenje koje poljoprivrednici imaju

u nositelje vlasti na svim razinama te je važno u budućem razdoblju raditi na izgradnji boljeg odnosa u kojemu prevladava povjerenje poljoprivrednika u nositelje vlasti na svim razinama.

4.4. Stanje poljoprivrede u Hrvatskoj i EU

U sljedećem pitanju ispitanici su ocjenama od 1 do 5 ocjenjivali stanje u hrvatskoj poljoprivredi pri čemu ocjene znače: 1 - izrazito loše, 2 - loše, 3 - dobro, 4 - vrlo dobro, 5 - izrazito dobro.

Grafikon 18. Ocjena stanja u hrvatskoj poljoprivredi

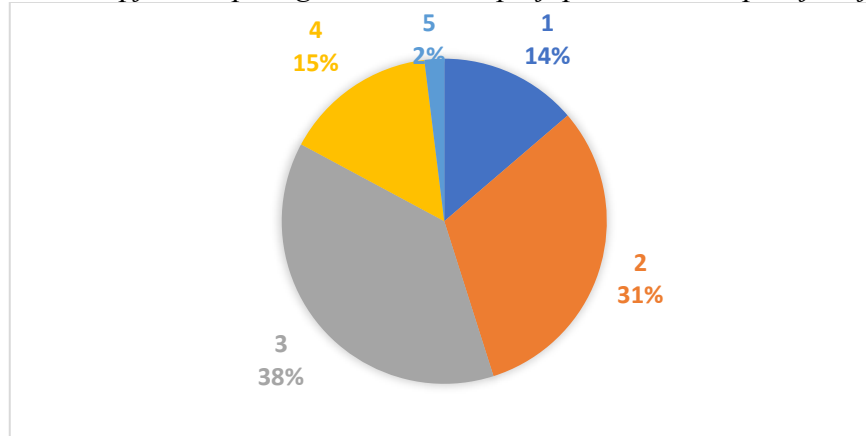

Izvor: Obrada autorice

Najviše ispitanika ocijenilo je stanje u hrvatskoj poljoprivredi ocjenom 3 (45%), a 31% ispitanika ocijenilo je stanje hrvatske poljoprivrede ocjenom 2. Oko 14% ispitanika dalo je ocjenu 4, 9% ispitanika dalo je ocjenu 1, a 1% ispitanika dalo je ocjenu 5. Prosječna ocjena stanja u hrvatskoj poljoprivredi je 2,67. Hrvatski poljoprivrednici ocjenjuju hrvatsku poljoprivredu ocjenom dobar. Na tragu ovih podataka, i istraživanje autora Dumančića (2015.) pokazalo je da mladi relativno loše ocjenjuju stanje u hrvatskoj poljoprivredi te su u navedenom istraživanju „stanje poljoprivrede i njezinog sektora u zadnjih 15 godina ocijenili s razmjerno niskom ocjenom 2,5“.

Ispitanici su u sljedećem pitanju procjenjivali u kojoj se mjeri poljoprivreda Hrvatske uspješno prilagodila EU. Prilagodbu su mogli procijeniti ocjenama od 1 do 5, a ocjene su imale značenja: 1 - uopće se nije prilagodila, 2 - nije se prilagodila, 3 - ne znam, nisam siguran/na, 4 - prilagodila se, 5 - u potpunosti se prilagodila.

Grafikon 19. Uspješnost prilagodbe hrvatske poljoprivrede Europskoj uniji

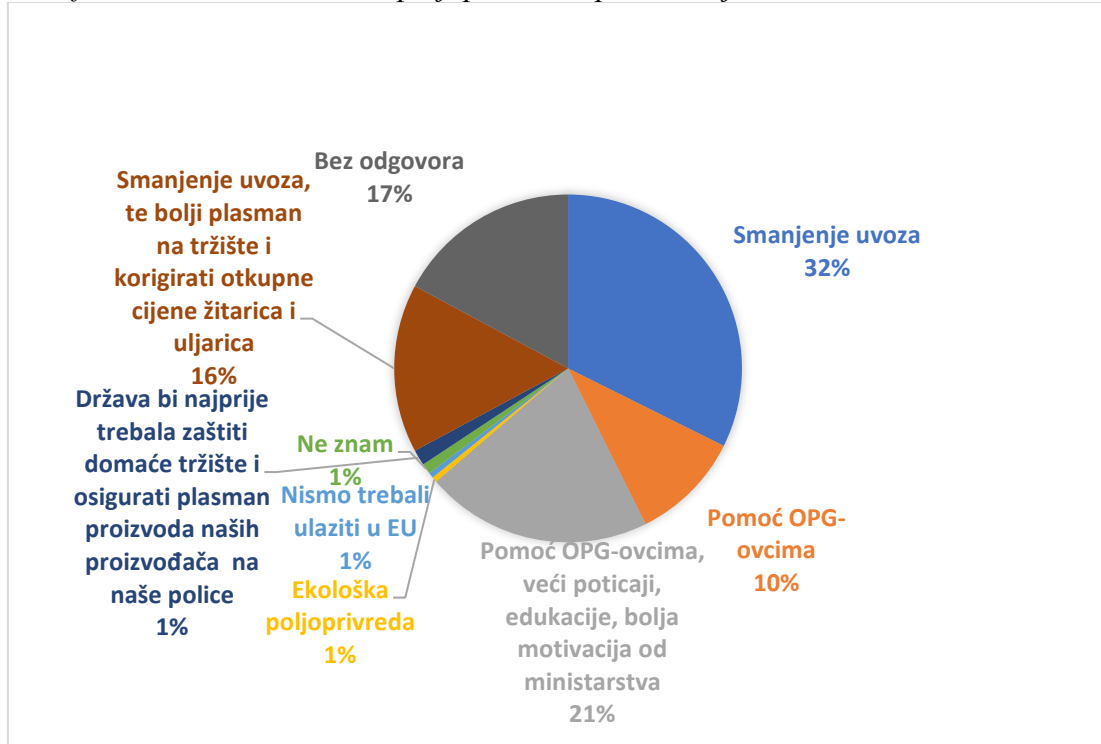

Izvor: Obrada autorice

Najveći postotak ispitanika ne zna procijeniti uspješnost prilagodbe (38%), zatim 31% ispitanika smatra da se hrvatska poljoprivreda nije prilagodila Europskoj uniji, a 14% smatra da se uopće nije prilagodila. Manji broj ispitanika (15%) smatra da se prilagodila, a najmanji (2%) da se u potpunosti prilagodila. Uspješnost prilagodbe hrvatske poljoprivrede Europskoj uniji prosječno je ocijenjena ocjenom 2,6. Kuskunović (2023.) smatra da je hrvatska poljoprivreda zbog ulaska u Europsku uniju doživjela kumulativni šok zbog izazvan snažnom konkurencijom na otvorenom europskom tržištu, zbog novih pravila poljoprivredne politike Europske unije te zbog gubitka tradicionalnog CEFTA tržišta. Problem je što godinama nisu rješavana strukturna pitanja hrvatske poljoprivrede kao što su iznimno niska konkurentnost i niska proizvodnja po radniku i hektaru. Hrvatska poljoprivreda je u pogledu produktivnosti proizvodnje na 30% europskog prosjeka. Zbog svega toga je RH u prve tri godine nakon ulaska u EU izgubila više od 664 milijuna eura vrijednosti poljoprivredne proizvodnje (Kuskunović, 2023.).

Često se može čuti rečenica „Država bi trebala zaštititi domaću poljoprivrednu proizvodnju“, pa su stoga ispitanici u sljedećem pitanju iznosili svoja mišljenja kako bi to država mogla doista i učiniti.

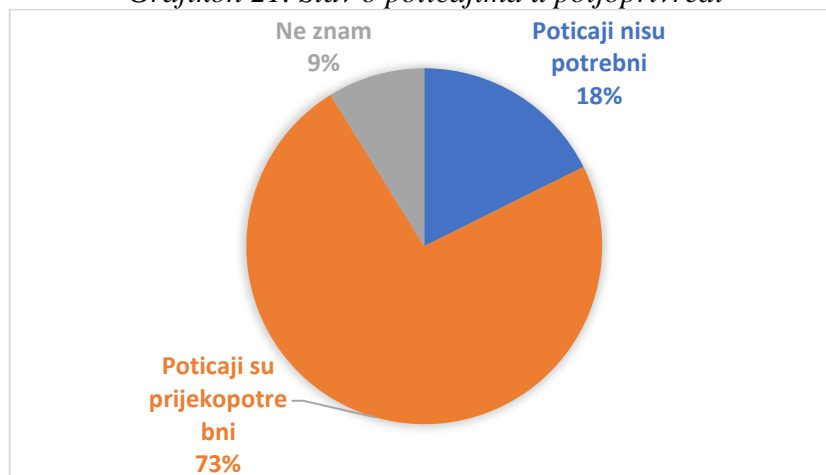
Grafikon 20. Zaštita domaće poljoprivredne proizvodnje od strane države

Izvor: Obrada autorice

Najviše ispitanika smatra da je način da država pomogne nacionalnoj poljoprivredi smanjenje uvoza poljoprivrednih proizvoda (32%), a 21% smatra da treba pomagati obiteljskim poljoprivrednim gospodarstvima, davati više poticaja i educirati poljoprivrednike. Samo 16% ispitanika misli da je uz smanjenje uvoza potrebno težiti boljem plasmanu proizvoda na tržište te korigirati otkupne cijene žitarica i uljarica, a 10% odgovara da treba pružati pomoć OPG-ovcima. Slijedi grafikon u kojemu je prikazan stav ispitanika o poticajima u poljoprivredi.

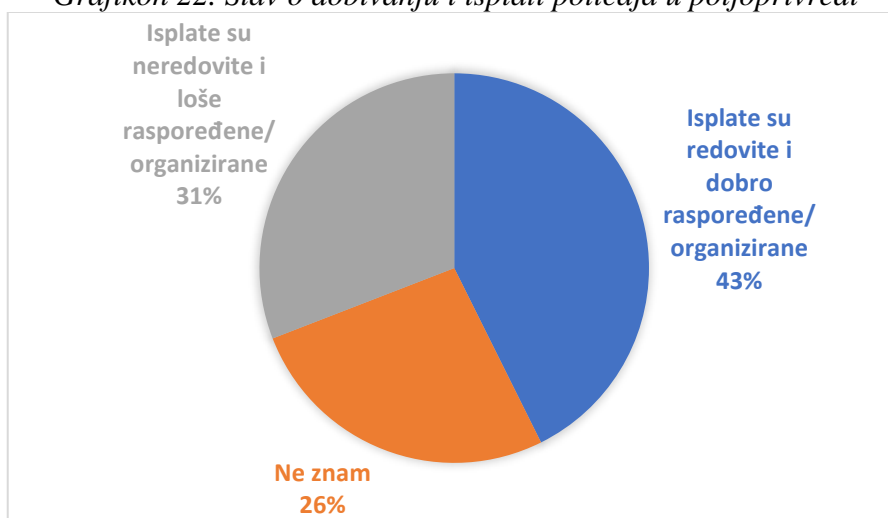
Grafikon 21. Stav o poticajima u poljoprivredi

Izvor: Obrada autorice

Ispitanici su iskazali pozitivan stav prema poticajima i 73% ispitanika smatra da su poticaji prijeko potrebni, a 18% smatra da nisu potrebni. Hrvatska je poljoprivreda na određeni način ovisna o poticajima, na što jasno ukazuje Kuskunović (2023.). Hrvatskim poljoprivrednicima su poticaji prijeko potrebni za stabilizaciju dohotka: „U 2020. godini u neto dodanoj vrijednosti prosječnog tržišno orijentiranog hrvatskog poljoprivrednika, ukupne potpore, osim investicijskih, činile su udjel od 59,1 %. Sveukupna vrijednost isplaćenih potpora u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju od 2013. do 2020. iznosila je 4,46 milijardi eura (33 milijardi kuna), a to je očito i razlog što hrvatski poljoprivredni sektor zaostaje u konkurentnosti i produktivnosti“ (Kuskunović, 2023.). Poticaji su hrvatskim poljoprivrednicima neka vrsta „medvjede usluge“: oni im omogućuju da opstaju u uvjetima otvorenog tržišta Europske unije, ali na neki način i sprečavaju bolji razvoj hrvatske poljoprivrede. U idućem grafikonu prikazan je stav o dobivanju i isplati poticaja u poljoprivredi.

Grafikon 22. Stav o dobivanju i isplati poticaja u poljoprivredi

Izvor: Obrada autorice

Pitanje isplata poticaja podijelilo je mišljenje ispitanika: 43% ispitanika smatra da su isplate redovite, dobro raspoređene i organizirane, a 31% smatra suprotno, da su neredovite i loše raspoređene i organizirane, a 26% ispitanika nema stav o dobivanju i isplati poticaja. U idućem pitanju ispitanici su zatim iskazivali svoje stavove o razlozima zbog kojih se zemljište u Hrvatskoj nedovoljno obrađuje.

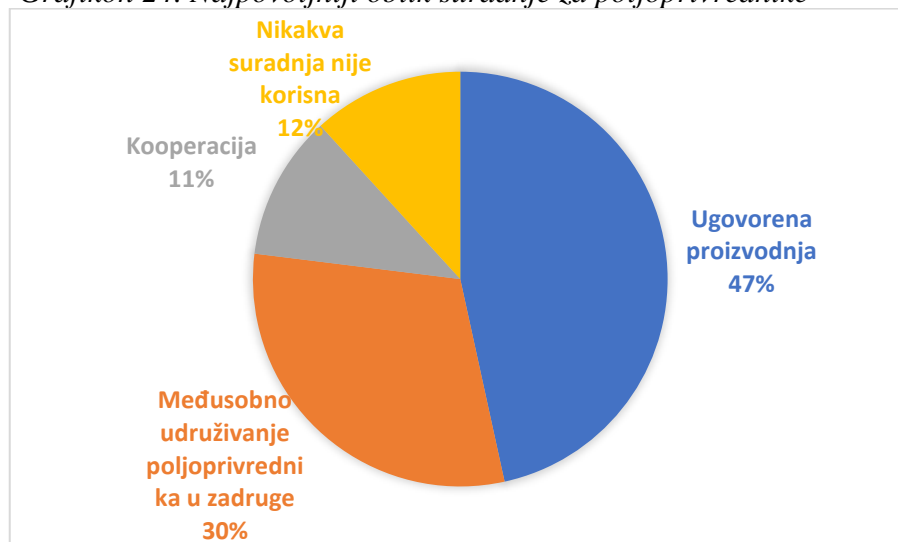
Grafikon 23. Razlozi zbog kojih ima toliko neobrađenog zemljišta u Republici Hrvatskoj

Izvor: Obrada autorice

Kod ispitanika prevladava stav da poljoprivrednici danas iskazuju manji interes za poljoprivredom (69%), ali i da se zemljište ne obrađuje zbog neriješenih imovinskih odnosa (9%), da ljudi sve više odlaze u grad (8%), da je razlog zastarjela mehanizacija (5%) i da su razlog niski poticaji (4%). Sljedeći grafikon prikazuje stavove o najpovoljnijem obliku suradnje za poljoprivrednike. Poznato je da poljoprivrednici općenito nisu baš skloni udruživanju.

Grafikon 24. Najpovoljniji oblik suradnje za poljoprivrednike

Izvor: Obrada autorice

Ispitanici smatraju da je najpovoljniji oblik suradnje ugovorena proizvodnja (47%) i međusobno udruživanje u zadruge (30%). Dio poljoprivrednika smatra da je prihvatljiva kooperacija (11%), a 12% smatra da nijedan oblik suradnje za njih nije koristan.

4.5. Usporedba rezultata istraživanja iz 2021. godine s rezultatima istraživanja provedenog 2010. godine

Nakon provedenog i analiziranog istraživanja iz 2021. godine, uspoređen je dio rezultata istraživanja s rezultatima istraživanja provedenog 2010. godine. U istraživanju provedenom 2010. godine sudjelovalo je 76% ispitanika muškog i 24% ispitanika ženskog spola što dovodi do zaključka da su muškarci većinom nositelji obiteljskog poljoprivrednog gospodarstva (Kantar, Svržnjak, Kamenjak, 2010.). Rezultati istraživanja iz 2021. godine potvrđuju taj podatak jer je i aktualno istraživanje pokazalo sličnu distribuciju nositelja obiteljskog poljoprivrednog gospodarstva. Konkretno, u istraživanju je sudjelovalo više ispitanika muškog spola (71%) nego ispitanika ženskog spola (29%). S obzirom na rezidencijalnu pripadnost, ispitanici u oba istraživanja dolaze sa sela, a u manjem broju zastupljeni su ispitanici koji dolaze iz manjih gradova smještenih na području sjeverozapadne Hrvatske.

U 2010. godini zabilježena je sljedeća obrazovna struktura hrvatskih poljoprivrednika: 62% ispitanika ima završeno srednjoškolsko obrazovanje, (Kantar, Svržnjak, Kamenjak, 2010.), 25% ima završenu osnovnu školu, dok je podjednak broj onih (6%) koji imaju više i visoko, odnosno nepotpuno osnovnoškolsko obrazovanje. U 2021. godini u istraživanju je bilo nešto manje ispitanika koji su završili srednju školu (42%) ili osnovnu školu (15%) a visoko obrazovno postignuće (preddiplomski studij završilo je 8% ispitanika, diplomski studij završilo je 7% ispitanika, a poslijediplomski studij 2% ispitanika) ima značajnih 17% ispitanika. Na žalost, na ovo pitanje nije se izjasnilo 24% ispitanika. Iz prikazanih rezultata može se zaključiti da je obrazovna struktura hrvatskih poljoprivrednika povoljnija u 2021. godini. Hrvatski su poljoprivrednici prepoznali obrazovanje kao jedan od važnijih faktora kojim će poboljšati vlastitu poljoprivrednu proizvodnju te pozitivno vrednuju važnost obrazovanja.

U 2021. godini je na OPG-ovima bilo zaposleno relativno malo zaposlenika. Na 93% gospodarstava bilo je zaposleno jedan do pet zaposlenika. Istraživanje provedeno 2010.

godine pokazalo je da na obiteljskom gospodarstvu u prosjeku, živi 4-6 članova obitelji od kojih se tek 2 člana profesionalno bave poljoprivredom i od nje žive. Navedeni podatci otvaraju pitanje: Smatraju li hrvatski poljoprivrednici poljoprivrednu proizvodnju nedostatnim izvorom sredstava za život? Prema dostupnim podacima iz oba istraživanja može se zaključiti da je broj članova obiteljskog poljoprivrednog gospodarstva malen, te da broj zaposlenika na obiteljskim poljoprivrednim gospodarstvima odgovara zahtjevima poljoprivredne proizvodnje u trenutku istraživanja.

Što se tiče grane poljoprivrede kojom se ispitanici u oba analizirana razdoblja bave, može se primijetiti da se u 2010. poljoprivrednici podjednako bave ratarstvom i stočarstvom (35%) ili samo stočarstvom (29%). Najzastupljenija stočarska grana proizvodnje je uzgoj goveda, a najzastupljenija grana ratarske proizvodnje je uzgoj žitarica. Dakle, riječ je o mješovitom tipu poljoprivredne proizvodnje, jer stroge specijalizacije u istraživanoj poljoprivrednoj aktivnosti tada nije bilo. U istraživanju iz 2021. u gotovo podjednakom postotku, primarna poljoprivredna djelatnost kod ispitanika je bilinogojstvo (52%), a primarno stočarskom proizvodnjom bavi se 48% ispitanika. Dodatno obrazloženje podataka iz 2021. je pitanje o tipu gospodarstva ispitanika s obzirom na izvor prihoda. Više ispitanika dolazi s mješovitim poljoprivrednog gospodarstva što znači da se osim poljoprivrede bave i nekom drugom plaćenom djelatnosti. S mješovitog gospodarstva dolazi 63% ispitanika, a 37% ispitanika bavi se isključivo poljoprivrednom djelatnošću. Može se konstatirati da je u 2021. došlo do promjene u strukturi gospodarstva prema mješovitom tipu gospodarstva koji za posljedicu ima manju specijalizaciju u poljoprivrednoj proizvodnji, ali istovremeno veći porast prihoda iz nepoljoprivrednih aktivnosti.

Nadalje, što se tiče poticanja poljoprivrede kao strateške grane proizvodnje od strane države, u 2010. godini, pozitivan stav ispitanika prema poticajima zastupljen je kod 90% poljoprivrednika, no da su poticaji u poljoprivredi većinom neredoviti i loše raspoređeni misli 75% poljoprivrednika. U 2021. godini i dalje vlada stav da su poticaji važni, ali sada to misli 73% poljoprivrednika, a 43% ispitanika smatra da su isplate redovite, dobro raspoređene i organizirane. Može se zaključiti da je došlo do promjene po pitanju važnosti poticanja poljoprivredne proizvodnje jer sada ipak nešto manje poljoprivrednika smatra da se mogu baviti poljoprivrednom proizvodnjom i bez snažnog financijskog poticanja proizvodnje, te se počinju u nekoj mjeri oslanjati na prihode izvan poljoprivrede. Može se zaključiti i da su poticaji namijenjeni poljoprivredi bolje raspoređeni.

No, uloga države u zaštiti domaće poljoprivredne proizvodnje i dalje je u oba istraživanja istaknuta kao bitna. Istraživanje iz 2010. godine pokazalo je kako poljoprivrednici smatraju da bi država trebala intervenirati i zaštititi domaću poljoprivrednu proizvodnju, što je smatralo 92% ispitanika. Najvećim krivcem za loše stanje u poljoprivredi poljoprivrednici su tada smatrali državu, Vladu i Sabor te Ministarstvo poljoprivrede. Novija istraživanja pokazuju da su hrvatski poljoprivrednici i dalje nezadovoljni odnosom države prema njima. Najviše ispitanika smatra da je način da država pomogne nacionalnoj poljoprivredi smanjenjem uvoza poljoprivrednih proizvoda (32%), a 21% smatra da treba pomagati obiteljskim poljoprivrednim gospodarstvima, davati više poticaja i educirati poljoprivrednike. Tek 16% ispitanika misli da je uz smanjenje uvoza potrebno težiti boljem plasmanu proizvoda na tržište te korigirati otkupne cijene žitarica i uljarica, a 10% odgovara da treba pružati pomoć OPG-ovcima. Zaključno se može reći da se uloga države u 2010. sagledava u najvećoj mjeri kroz direktno poticanje poljoprivredne proizvodnje, a u 2021. kroz više različitih oblika pomoći koji su u nadležnosti države ali i ostalih institucija.

U 2010. godini poljoprivrednici su smatrali da će se ulaskom u Europsku uniju promijeniti život na selu (45%). Na istoj liniji stoji i mišljenje da se naša poljoprivreda neuspješno prilagođava EU (60%), no usprkos snažno prisutnom euroskepticizmu, natpolovična (51%) skupina ispitanika smatra da se hrvatski proizvodi iz ruralnih područja mogu uspješno plasirati na strano tržište zahvaljujući svojoj iznimnoj kakvoći. Problem je očito u tome što je poljoprivrednike strah da neće zadovoljiti standarde EU u proizvodnom smislu i što su svjesni da hrvatska poljoprivreda s prethodno detektiranim problemima nije konkurentna europskoj zbog „nižih otkupnih cijena u EU“ (49%) (Kantar, Svržnjak, Kamenjak, 2010.). U 2021. godini ipak je nešto manje euroskeptika među ispitanicima. Tek 45% ispitanika smatra da se hrvatska poljoprivreda nije prilagodila ili da se uopće nije prilagodila Europskoj uniji. Kod gotovo polovice broja hrvatskih poljoprivrednika i u 2021. godini vidljiv je euroskepticizam, iako je Republika Hrvatska punopravna članica Europske unije od 2013. godine. Ulazak u EU za mnoge je poljoprivrednike bio izvor zabrinutosti, a na temelju istraživanja koja pokazuju da hrvatska poljoprivreda još uvijek nije konkurentna europskoj, pokazuje se kako je ta zabrinutost bila utemeljena.

5. ZAKLJUČAK

Poljoprivreda je jedna od ključnih čovjekovih djelatnosti te ima važnu društvenu i ekonomsku ulogu. Poljoprivrednici su važan činitelj blagostanja svakoga društva pa je važno istražiti njihove stavove i mišljenja o poljoprivredi, ruralnom razvoju i sličnim temama koje su vezane za poljoprivredu kao način života i poljoprivredu kao gospodarsku granu. U ovom radu prikazan je dio rezultata istraživanja provedenog 2021. godine na prigodnom uzorku 204 nositelja obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava na području sjeverozapadne Hrvatske. Desetak godina ranije, provedeno je slično istraživanje. Rezultati oba istraživanja mogu se koristiti za provjeru sljedećih hipoteza u istraživanju:

Hipoteza 1: Hrvatski poljoprivrednici nisu zadovoljni stanjem u poljoprivredi u Republici Hrvatskoj. Ova hipoteza može se dokazati podacima o zadovoljstvu ispitanika stanjem u poljoprivredi (Grafikon 18). Prosječna ocjena stanja u hrvatskoj poljoprivredi je 2,67, odnosno ocjena dobar (3). Samo 1% ispitanika hrvatskoj poljoprivredi dalo je ocjenu 5. Ispitanici nisu zadovoljni zato što smatraju da država treba imati veću ulogu u poljoprivredi, 32% ispitanika smatra da je način da država pomogne nacionalnoj poljoprivredi smanjenjem uvoza poljoprivrednih proizvoda, a 21% smatra da treba pomagati obiteljskim poljoprivrednim gospodarstvima, davati više poticaja i educirati poljoprivrednike. U aktualnom istraživanju je 69% ispitanika kao razlog neobrađenog zemljišta u Republici Hrvatskoj baš navelo činjenicu da postoji mala zainteresiranost za bavljenje poljoprivredom. Zbog toga što 31% ispitanika smatra da se hrvatska poljoprivreda nije prilagodila Europskoj uniji može zaključiti da su hrvatski poljoprivrednici nezadovoljni stanjem hrvatske poljoprivrede.

Hipoteza 2: Hrvatski poljoprivrednici smatraju kako su poticaji nužan preduvjet nastavka bavljenja poljoprivrednom proizvodnjom. Ova hipoteza može se potvrditi rezultatom od 73% ispitanika koji smatraju da su poticaji prijeko potrebni. Osim poticanja poljoprivrede, država treba pomoći nacionalnoj poljoprivredi i kroz smanjenje uvoza poljoprivrednih proizvoda (32%), pomagati obiteljskim poljoprivrednim gospodarstvima (21%) i davati više poticaja i educirati poljoprivrednike, a još 16% ispitanika misli da je uz smanjenje uvoza potrebno težiti boljem plasmanu proizvoda na tržište i korigirati otkupne cijene žitarica i uljarica. Tek 10% njih odgovara da treba pružati pomoć OPG-ovcima. Svi navedeni podatci podupiru poticanje poljoprivredne proizvodnje.

Hipoteza 3: *Unatoč nezadovoljstvu, hrvatski poljoprivrednici planiraju se nastaviti baviti poljoprivrednom proizvodnjom te proširiti svoja poljoprivredna gospodarstva.* Ova hipoteza je također dokazana jer je iz odgovora ispitanika vidljivo da se za nastavak bavljenja poljoprivrednom proizvodnjom, ali bez daljnjih ulaganja odlučuje 33% ispitanika, a 32% ispitanika planira proširenje poljoprivredne proizvodnje u okviru granica Republike Hrvatske (32%). Samo 1% ispitanika reklo je da će proširiti plasman proizvoda izvan granica Republike Hrvatske. Ukupno je 66% ispitanika reklo da će se u budućnosti baviti poljoprivrednom proizvodnjom, a jedna trećina ispitanika ima u planu proširenje proizvodnje.

Hipoteza 4: *Socio-demografska obilježja ispitanika i njihovi stavovi o poljoprivredi u istraživanju provedenom 2021. godine razlikuju se od socio-demografskih obilježja ispitanika i stavova ispitanika u istraživanju provedenom 2010. godine.* prihvaća se, iako se u oba istraživanja ne mogu uočiti značajne razlike u spolu, obrazovnoj strukturi i rezidencijalnoj pripadnosti ispitanika. Postoji razlika samo u obrazovnom postignuću ispitanika u korist istraživanja iz 2021. godine što autorica rada smatra važnim pokazateljem promjene. Može se reći da su sljedeći stavovi slični: oba istraživanja pokazuju da su poljoprivrednici prepoznali važnost obrazovanja i da ga pozitivno vrednuju, u oba istraživanja premalo je zaposlenih na OPG-ovima. Oba istraživanja pokazuju da su hrvatski poljoprivrednici nezadovoljni odnosom koji vladajući stvaraju s poljoprivrednicima. No, u sljedećim pitanjima i usporednim rezultatima istraživanja stavovi u provedenim istraživanjima se ipak neznatno razlikuju u 2010. i 2021. godini. U 2010. godini vladao je iznimno pozitivan stav prema poticajima (90% poljoprivrednika), a u 2021. godini taj se postotak smanjuje na 73%. Nadalje, u 2010. godini prevladavao je stav da su poticaji loše raspoređeni i neredoviti, no u 2021. godini manje od polovice ukupnog broja ispitanika (43%) smatra da su isplate redovite, dobro raspoređene i organizirane, a 31% smatra da su neredovite, loše raspoređene i organizirane. Na žalost, ispitanici u istraživanju iz 2010. godine nisu zadovoljni plasmanom svojih proizvoda na tržište, a isto tako ni postignutim cijenama, već smatraju da država treba zaštititi domaću poljoprivrednu proizvodnju u Hrvatskoj (91%), ali bez konkretnih modela zaštite. Ispitanici u 2021. traže različite modele zaštite od strane države, kao npr. smanjenje uvoza poljoprivrednih proizvoda (32%) što govori u prilog činjenici da su poljoprivrednici itekako svjesni da se nalaze na tržištu Europske unije, te da se država više ne sagledava kao jedino rješenje problema poljoprivrednika. Konačno, u istraživanju provedenom 2010. godine hrvatski

poljoprivrednici bili su skeptični oko ulaska u Europsku uniju, te su smatrali da će se ulaskom u Europsku Uniju promijeniti život na selu (45%). Na istoj liniji stoji i mišljenje da se naša poljoprivreda neuspješno prilagođava EU (60%), no usprkos snažno prisutnom euroskepticizmu, natpolovična (51%) skupina ispitanika smatra da se hrvatski proizvodi iz ruralnih područja mogu uspješno plasirati na strano tržište zahvaljujući svojoj iznimnoj kakvoći. Problem je očito u tome što je poljoprivrednike strah da neće zadovoljiti standarde EU u proizvodnom smislu i, što su svjesni da hrvatska poljoprivreda sa prethodno detektiranim problemima nije konkurentna europskoj zbog „nižih otkupnih cijena u EU“ (49%). U 2021. najveći postotak ispitanika ne zna procijeniti uspješnost prilagodbe Hrvatske Europskoj uniji (38%), a 31% ispitanika smatra da se hrvatska poljoprivreda nije prilagodila Europskoj uniji. Znači, euroskepticizam je zamijenjen osjećajima neodlučnosti, odnosno nemogućnosti procjene. Dakle, što se tiče socio-demografskih obilježja ispitanika, nema apsolutne podudarnosti u obilježjima ispitanika, već postoji razlika u obrazovnom postignuću u 2021. godini. Što se tiče analiziranih stavova, tri stava (pozitivno vrednovanje obrazovanja, premali broj zaposlenih članova na OPG-ovima i nezadovoljstvo poljoprivrednika prema donositeljima odluka) se podudaraju u velikoj mjeri, a u tri stava (stav o poticajima i njihovoj distribuciji, te zaštita poljoprivrede od strane države) se podudaraju u manjoj mjeri, odnosno stav o prilagodbi hrvatske poljoprivrede Europskoj uniji kreće se od euroskepticizma u 2010. prema suzdržanosti. Na temelju toga, zaključuje se da postoji promjena u socio-demografskom i socio-ekonomskim stavovima ispitanika prema nekim aspektima bavljenja poljoprivredom.

U razdoblju od 2010. do 2021. godine u RH su se dogodile brojne promjene koje su utjecale na poljoprivrednike pa su se promijenile i teme istraživanja njihovih stavova. Ranije su se više istraživali stavovi poljoprivrednika prema zemlji, stavovi o društvenom položaju seljaka i radnika, subjektivna procjena budućnosti, te stavovi o stručnom obrazovanju u poljoprivredi, a u novijim istraživanjima ispitivalo se pripisuju li si hrvatski poljoprivrednici poduzetnički identitet, imaju li strahove vezane za ulazak u Europsku uniju, koje je mišljenje poljoprivrednika o potporama, smatraju li se informatički pismenima, koji su njihovi stavovi o inovacijama u poljoprivredi, te percepcija uloge Savjetodavne službe u širenju inovacija. Jedna od najvećih promjena kojoj su izloženi hrvatski poljoprivrednici je ulazak RH u Europsku uniju, a u daljnjim istraživanjima trebat će se sagledati utjecaj konverzije valute na poljoprivredni sektor te stavove poljoprivrednika vezane za tu temu.

I na kraju, što se tiče šireg konteksta istraživanja i rada, može se zaključiti da podaci dobiveni ovim istraživanjem mogu ilustrirati aktualno socio-socio ekonomsko stanje u poljoprivredi i ruralnom području sjeverozapadne Hrvatske kroz anketno istraživanje ispitanika – poljoprivrednika. Na taj način šalje se i važna poruka da je njihovo mišljenje važno i da se trebaju uključiti u teme koje se na njih neposredno odnose. Iako je istraživanje provedeno na relativno malom prigodnom uzorku poljoprivrednika, bitno je naglasiti da su takva istraživanja nužna i u daljnjoj budućnosti, ne samo radi vremenske usporedivosti podataka, već i radi razvijanja suradnje između poljoprivrednika i onih koji su zaduženi za unaprjeđivanje njihovog položaja. Na taj način, bolje će se razumjeti poljoprivrednike i osmisliti bolja podrška za njihove stvarne potrebe u radu.

6. LITERATURA

Knjige

1. Defilippis, J. (2002): *Ekonomika poljoprivrede*, Školska knjiga, Zagreb
2. Filipović, M (2004): *Metodologija znanosti i znanstvenog rada*, LP Svjetlost, Sarajevo
3. Hodžić, A. (2006): *Selo kao izbor?* Institut za društvena istraživanja u Zagrebu, Zagreb
4. Mirčetić, Đ. (1999): *Agrarna sociologija*, vlastita naklada, Vinkovci.
5. Pennington, D. C. (2008): *Osnove socijalne psihologije*, Naklada Slap, Jastrebarsko
6. Petz, B. (2005): *Psihologijski rječnik*, Naklada Slap, Jastrebarsko
7. Štambuk, M. (2014): *Lica nigdine*, Društveni i prostorni okvir razvitka hrvatskog sela, Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, Zagreb
8. Šundalić, A. (2010): *Selo iz autentičnosti u neprepoznatljivost*, Ekonomski fakultet u Osijeku, Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera, Osijek
9. Woods, M. (2020): *Ruralna geografija: procesi, odjeci i iskustva u ruralnom restrukturiranju*, Agronomski fakultet, Sveučilište u Zagrebu, Zagreb

Članci

1. Brezinščak, L., Poštećak, A. i Kisić, I. (2019): Introduction to urban agriculture. *Agronomski glasnik*, 81 (6), 399-406. Preuzeto s: <https://doi.org/10.33128/ag.81.6.4>
2. Cifrić, I. (1999): Globalizacija i ruralni razvoj, *Sociologija i prostor*, (146), str. 387-405. Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/119977>
3. Cvrtnjak, T., Vuković, K., Kedmenec, I. (2012): Poduzetnički identitet hrvatskih poljoprivrednika, *Ekonomski pregled*, 63(7-8), str. 397-423. Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/86493>
4. Cvrtnjak, T., Vuković, K., Kedmenec, I. (2013): Poticanje samostalnijeg tržišnog nastupa: stavovi hrvatskih poljoprivrednika, *Ekonomski misao i praksa*, 22(1), str. 161-176. Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/104533>
5. Franić, R., Kumrić, O., Hadelan, L. (2009): Utjecaj pridruživanja Europskoj uniji na strateške planove obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava, *Agronomski glasnik*, 71(2), str. 161-176. Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/39812>

6. Franić, R., Jurišić, Ž., i Gelo, R. (2014): Proizvodnja hrane i ruralni razvoj – izgledi za Hrvatsku u europskom kontekstu, *Agroeconomia Croatica*, 4(1), str. 16-24. Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/125550>
7. Kantar, S., Svržnjak, K., Kamenjak, D. (2010): Stavovi o poljoprivredi, 2ND International Conference „Vallis Aurea“, str. 547-551.
8. Kantar, S., Svržnjak, K. (2011): Položaj poljoprivrednika u Koprivničko-križevačkoj županiji, Nacionalni sociološki kongres Sociologija i promjena: izazovi budućnosti: knjiga sažetaka / Štulhofer, Aleksandar; Tomić-Koludrović, Inga; Ančić, Branko (ur.). Zagreb: Hrvatsko sociološko društvo, 2011. str. 32-32.
9. Kantar, S., Svržnjak, K., Kamenjak, D. (2011): Stavovi o poljoprivredi u sjeverozapadnoj Hrvatskoj, u: Tradicijom usprkos krizi - može li se? Zbornik radova za 1. Znanstveno-stručnog skupa, Vinkovci
10. Lukić, A. (2010): O teorijskim pristupima ruralnom prostoru, *Hrvatski geografski glasnik*, 72.(2.), str. 49-73. Preuzeto s: <https://doi.org/10.21861/hgg.2010.72.02.03>
11. Ljubaj, T., Jež Rogelj, M., Hadelan, L. (2016): Stavovi administracije i poljoprivrednika o institucijskoj potpori ekološkoj poljoprivredi, *Proceedings 51st Croatian and 11th International Symposium on Agriculture* / Pospišil, M., Vnućec, I. (ur.). Zagreb: Agronomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 2016. 117-121.
12. Martić, M. (1988): Percepcija društvenog položaja i „zanimanja“ poljoprivrednika, *Sociologija i prostor*, (101-102), str. 333-345. Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/121751>
13. Nakić, S. (2014): Područja primjene stavova potrošača, *Praktični menadžment*, 5(1), str. 14-21. Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/134942>
14. Pupak, H., Trako Poljak, T. (2021): Iskustva mladih obiteljskih poljoprivrednih gospodarstvenika (OPG-ovaca) u Bjelovarskobilogorskoj i Požeško-slavonskoj županiji, *Sociologija i prostor*, 59(2 (221)), str. 221-246. Preuzeto s: <https://doi.org/10.5673/sip.59.2.5>
15. Svržnjak, K., Kamenjak, D., Kantar, S. (2006): Obrazovanje poljoprivrednika kroz specijalističke seminare, *Poljoprivreda*, 12(2), str. 64-69. Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/7701>
16. Vidaček, Ž. (2019): Površine i procjena poljoprivrednog zemljišta u Hrvatskoj, *Agronomski glasnik*, 81(5), str. 313-330. Preuzeto s: <https://doi.org/10.33128/ag.81.5.4>

17. Zrakić, M., et al. (2018): Stavovi poljoprivrednika o inovacijama i ulozi savjetodavne službe u njihovom širenju, *Agroeconomia Croatica*, 8(1), str. 64-74. Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/214211>
18. Župančić, M. (1991): Seljaštvo i modernizacija poljoprivrednih gospodarstava, *Sociologija i prostor*, (111-114), str. 45-55. Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/119866>
19. Župančić, M. (2000): Tranzicija i modernizacijske perspektive hrvatskog sela, *Sociologija i prostor*, (147-148), str. 11-78. Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/119980>
20. Žutinić, Đ., i Brkić, S. (1999): Stavovi seljaka o stručnom obrazovanju u poljoprivredi, *Sociologija i prostor*, (144-145), str. 149-168. Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/119969>
21. Žutinić, Đ., Hubak, N. (2019): Stavovi poljoprivrednika o primjeni informatičke tehnologije u poljoprivredi, *Agroeconomia Croatica*, 9(1), str. 49-58. Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/231056>

Internet stranice

1. Druga procjena realnog dohotka u poljoprivredi u 2021. Preuzeto s: <https://novi-web.dzs.hr/2021/hr/10146> (20. 4. 2022.)
2. Godišnje izvješće o stanju poljoprivrede u 2020. godini. Preuzeto s: https://poljoprivreda.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/poljoprivredna_politika/zeleno_izvjesce/2021_12_15%20Zeleno%20izvje%C5%A1%C4%87e%202020_final.pdf (18. 3. 2022.)
3. Grgić, I., Hadelan, L. (2022): Ambicija – aspiracije i motivi mladih za bavljenje poljoprivredom u odabiru zanimanja i životnog stila. Preuzeto s: <https://gospodarski.hr/vijesti/ambicija-aspiracije-i-motivi-mladih-za-bavljenje-poljoprivredom-u-odabiru-zanimanja-i-zivotnog-stila/> (6. 7. 2023.)
4. Godišnje izvješće o stanju poljoprivrede u 2021. godini. Preuzeto s: https://poljoprivreda.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/poljoprivredna_politika/zeleno_izvjesce/2122022ZelenoIzvjesce_2021.pdf (20. 4. 2023.)
5. Kuskunović, M. (2023): Istina o jačanju poljoprivrede: Vrijednost hrvatske poljoprivrede pogurala inflacija, a ne rast proizvodnje. Preuzeto s: <https://euractiv.hr/poljoprivreda/a1632/Vrijednost-hrvatske-poljoprivrede-pogurala-inflacija-a-ne-rast-proizvodnje.html> (6. 7. 2023.)

6. Upisnik poljoprivrednika 31. 12. 2022. Preuzeto s: <https://www.apprrr.hr/upisnik-poljoprivrednika/> (20. 9. 2022.)

Zakoni i propisi

1. Preporuke Komisije za strateški plan Hrvatske u okviru ZPP-a, 2020. Preuzeto s: https://agriculture.ec.europa.eu/system/files/2021-03/hr-swd2020_384-other-swp_hr_0.pdf (17. 5. 2023.)
2. Strategija poljoprivrede do 2030., NN 26/2022. Preuzeto s: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/full/2022_03_26_325.html (18. 9. 2022.)
3. Zakon o poljoprivredi NN 118/18, 42/20, 127/20, 52/21. Preuzeto s: <https://www.zakon.hr/z/232/Zakon-o-poljoprivredi> (12. 2. 2022.)
4. Zakon o obiteljskom poljoprivrednom gospodarstvu NN 29/18, 32/19. <https://www.zakon.hr/z/1015/Zakon-o-obiteljskom-poljoprivrednom-gospodarstvu> (25. 9. 2022.)

Završni i diplomski radovi

1. Dumančić, A. (2015): Segmentacija stavova mladih u poljoprivredi Republike Hrvatske, Završni rad, Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Poljoprivredni fakultet, Osijek

POPIS GRAFIKONA I TABLICA

Grafikoni

Grafikon 1. Organizacijska struktura poljoprivrednih gospodarstava.....	6
Grafikon 2. Obiteljska poljoprivredna gospodarstva u sjeverozapadnoj Hrvatskoj.....	13
Grafikon 3. Obiteljska poljoprivredna gospodarstva u sjeverozapadnoj Hrvatskoj prema spolu nositelja.....	14
Grafikon 4. Spol	20
Grafikon 5. Dob.....	20
Grafikon 6. Veličina mjesta prebivališta	21
Grafikon 7. Županija iz koje dolaze ispitanici.....	22
Grafikon 8. Stupanj obrazovanja	23
Grafikon 9. Poljoprivredno obrazovanje	23
Grafikon 10. Bračni status	24
Grafikon 11. Vlasništvo nad obiteljskim poljoprivrednim gospodarstvom	25
Grafikon 12. Ukupan broj zaposlenih osoba na obiteljskom poljoprivrednom gospodarstvu	26
Grafikon 13. Primarna poljoprivredna djelatnost	26
Grafikon 14. Tip gospodarstva s obzirom na izvor prihoda	27
Grafikon 15. Oblik registracije poljoprivredne djelatnosti.....	28
Grafikon 16. Planovi za buduće bavljenje poljoprivredom.....	29
Grafikon 17. Korištenje usluga i institucija u poljoprivredi ili ruralnom razvoju u poslovanju obiteljskog poljoprivrednog gospodarstva	30
Grafikon 18. Ocjena stanja u hrvatskoj poljoprivredi	31
Grafikon 19. Uspješnost prilagodbe hrvatske poljoprivrede Europskoj uniji	32
Grafikon 20. Zaštita domaće poljoprivredne proizvodnje od strane države.....	33
Grafikon 21. Stav o poticajima u poljoprivredi	33
Grafikon 22. Stav o dobivanju i isplati poticaja u poljoprivredi	34
Grafikon 23. Razlozi zbog kojih ima toliko neobrađenog zemljišta u Republici Hrvatskoj.....	35
Grafikon 24. Najpovoljniji oblik suradnje za poljoprivrednike	35

Tablice

Tablica 1. Neke urbane/ruralne dihotomije u sociokulturnim definicijama.....	4
Tablica 2. Međuodnos razvojnih potreba, strateških ciljeva i prioriteta hrvatskog poljoprivrednog sektora.....	8
Tablica 3. Broj obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava po županijama u Republici Hrvatskoj na dan 31. 12. 2021. godine.....	12

PRILOZI

Naziv sela/mjesta i broj ispitanika	Naziv županije
Sesevete (1) Vugrovec (1) Zagreb (4)	Grad Zagreb
Botinovec (1) Brezje Miholečko (1) Brezovljani (7) Brodić (1) Bukovje Križevačko (1) Dijankovec (1) Drnje (7) Đelekovec (5) Đurđić (1) Fodrovec (1) Gola (3) Gotalovo (1) Gregurovec (1) Hlebine (1) Ivanec (1) Ivanec Križevački (1) Javorovac (1) Kamešnica (1) Kapela Ravenska (1) Koprivnica (8) Koprivnički Ivanec (3) Križevci (6) Kusijevec (4) Kuzminec (1) Ladislav Sokolovački (1) Lemeš Križevački (1) Mali Poganac (2) Mali Potočec (1) Međa (1) Miholec (4) Miličani (1) Orehovec (2) Otočka (1) Podravske Sesevete (1) Popovec Kalnički (1) Ravenska Kapela (1) Sela Ravenska (1) Srijem (3) Sveti Ivan Žabno (5) Široko Selo (1) Trema (1) Trema Osudevo (1) Trema Vražje Oko (1) Večeslavac (1)	Koprivnička-križevačka županija

<p>Velike Sesvete (1) Veliki Grabičani (1) Veliki Poganac (1) Veliki Raven (1) Virje (2) Vojakovac (3) Žibrinovec (2)</p>	
<p>Gusakovec (2) Poznanovec (1) Radoboj (1) Velika Horvatska - Općina Desinić (1) Vučak (1)</p>	Krapinsko-zagorska županija
<p>Belica (4) Donji Hrašćan (1) Hodošan (3) Ivanovec (1) Jurketinec (1) Sivica (1) Slakovec (1) Sv. Juraj (1) Zebanec (1)</p>	Međimurska županija
<p>Drenovec (1) Dubovica (1) Globočec Ludbreški (2) Hrastovsko (1) Imbriovec Jalžabetski (1) Jalžabet (1) Karlovec Ludbreški (3) Kaštelanec (3) Ludbreg (4) Luka Ludbreška (1) Nedeljanec (1) Oštrice (1) Priles (1) Sesvete (1) Sesvete Ludbreške (2) Sigetec Ludbreški (3) Varaždin (1) Varaždin Breg (1) Vidovec (2) Vinica, Varaždin (1) Visoko (1)</p>	Varaždinska županija
<p>Barbarići Kravarski (1) Bratina (1) Bunjani (1) Donje Kupčina (1) Dugo Selo (5) Farkaševac (3) Gornje Podotočje (1) Gračec (1)</p>	Zagrebačka županija

Gradec (2) Gradna (1) Harmica (2) Ježevo, Rugvica (1) Kusanovec (1) Laktec (1) Lazina Čička (2) Lipnica (1) Marija Gorica (1) Medsave (1) Novo Čiče (1) Pokupsko (1) Prečec (1) Rakitje (1) Rakov Potok (1) Repinec (1) Ribnica (1) Samobor (1) Samoborski Otok (2) Staro Čiče (1) Struga Nartska (1) Sv. Jana, Jastrebarsko (1) Sveti Ivan Zelina (1) Šušnjari – Križ (1) Velika Gorica (3) Velika Kosnica (1) Vrbovec (2)	
---	--

ANKETNI UPITNIK - STAVOVI VLASNIKA OBITELJSKIH POLJOPRIVREDNIH
GOSPODARSTAVA O POLJOPRIVREDI

Poštovani/na,

Pred Vama se nalazi anketa kojom želimo dobiti uvid u obilježja Vašeg poljoprivrednog gospodarstva, ekonomskoj aktivnosti i stavove o poljoprivredi. Molimo Vas da iskreno odgovorite na postavljena pitanja. Vaši odgovori pomoći će studentima Visokog gospodarskog učilišta u Križevcima da uspješno realiziraju integrirani zadatak iz kolegija „Ruralna sociologija“ i „Osnove poljoprivredne ekonomike“. Traženi podatci koristit će se isključivo za navedenu svrhu. Unaprijed zahvaljujemo na trudu i razumijevanju!
Dr.sc. Sandra Kantar, prof. v. š., Dr.sc. Kristina Svržnjak, prof. v. š.

[Prijavite se na Google](#) da biste spremili svoj napredak. Saznajte više

* Označava obavezno pitanje

I. STRUKTURALNA OBILJEŽJA POLJOPRIVREDNOG GOSPODARSTVA

1. Koliko dugo se bavite poljoprivredom? (molimo, upišite broj godina)*

Vaš odgovor

2. Koliko dugo ste vlasnik svojeg obiteljskog poljoprivrednog gospodarstva? Molimo, upišite broj godina)*

Vaš odgovor

3. Koliko je ukupno osoba zaposleno na Vašem gospodarstvu? (Molimo, upišite ukupan broj zaposlenih)*

Vaš odgovor

4. Koja je veličina Vašeg gospodarstva? (Molimo, upišite broj ha u vlasništvu i broj ha u zakupu)*

Vaš odgovor

5. Koja Vam je primarna poljoprivredna proizvodnja kojom se bavite?*

Stočarstvo (idi na pitanje 6)

Bilinogojstvo (idi na pitanje 7)

6. Ukoliko se bavite stočarstvom, molimo navedite za koju granu stočarske proizvodnje ste se specijalizirali?

Zaokružite sve što se odnosi na Vas:*

Govedarstvo

Svinjogojstvo

Peradarstvo

Ovčarstvo

Kozarstvo

Konjogojstvo

Pčelarstvo
Ostalo

7. Ukoliko se bavite bilinogojstvom molimo navedite za koju granu bilinogojске proizvodnje ste se specijalizirali ? (npr. jabuke, rajčice, presadnice, krizanteme, lavanda, pšenica, kukuruz ..... - molimo, upišite)*

Vaš odgovor

8. Imate li kakvih dopunskih djelatnosti na svojem gospodarstvu? (npr. prerada, seoski turizam, pružanje usluga, izrada proizvoda od drva, slame, izrada sapuna, eteričnih ulja i slično... - molimo, upišite)*

Vaš odgovor

9. Bavite li se proizvodnjom autohtonih (lokalno prepoznatljivih) poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda? (npr. međimurski krumpir, varaždinsko zelje, zagorski puran... - molimo, upišite)*

Vaš odgovor

10. Bavite li se ekološkom poljoprivrednom proizvodnjom?*

Da
Ne

11. Gdje plasirate svoje poljoprivredne proizvode? (označite najviše 3 odgovora koji se odnose na Vas)*

Tržnica
Sajam
Kućni prag
Prerađivači
Otkupljivači
Poljoprivredne zadruge
Izvoz
HORECA (hoteli, restorani, caffè)
Distributeri (veleprodaja)
Proizvodim samo za vlastite potrebe
Ostalo

12. Kakav je tip gospodarstva iz kojeg dolazite s obzirom na izvor prihoda?*

Čisto poljoprivredno gospodarstvo (svi članovi obitelji žive od poljoprivrede)
Mješovito (članovi obitelji žive i od poljoprivrede i od prihoda koje ostvaruju izvan poljoprivrede)

13. Koji je oblik registracije Vaše poljoprivredne djelatnosti?*

OPG
poljoprivredno poduzeće
poljoprivredni obrt
poljoprivredna zadruga
drugo

14. Koji su najveći problemi u Vašem trenutnom poslovanju? Molimo, ocijenite ocjenom od 1-5. Obrazloženje ocjena: 1- uopće se ne slažem, 2- ne slažem se, 3- ne znam, nisam siguran/na, 4- slažem se, 5- u potpunosti se slažem

Dostupnost stručnih savjetodavnih službi*

1 2 3 4 5

Prodaja i naplata proizvoda i/ili usluga*

1 2 3 4 5

Učinkovitost institucija u funkciji razvoja poljoprivrede*

1 2 3 4 5

Preveliki broj propisa koji se odnose na poljoprivrednu proizvodnju*

1 2 3 4 5

Nedostatna učinkovitost/pomoć lokalne samouprave*

1 2 3 4 5

Nedostatno razvijena poslovna infrastruktura (poduzetničke zona, tehnološki parkovi)*

1 2 3 4 5

Nedostatno razvijena opća infrastruktura (blizina prometnica, komunalna infrastruktura i sl.)*

1 2 3 4 5

15. Kakvi su Vaši planovi za buduće bavljenje poljoprivredom? (označite sve odgovore koji se odnose na Vas)*

Nastaviti se baviti poljoprivredom, ali bez daljnjih ulaganja

Proširiti ću proizvodnju u okviru granica RH

Proširiti ću proizvodnju izvan granica RH

Planiram proširiti plasman proizvoda izvan granica RH

Neću se više baviti poljoprivredom

Ostalo

16. Najviše znanja o bavljenju poljoprivredom stekao sam (obilježite sve što se odnosi na Vas)*

U Srednjoj školi

U Visokoj školi/veleučilištu/visokom učilištu

Radom na vlastitom gospodarstvu

Od roditelja

Od bake i djeda

Od prijatelja

Čitanjem stručnih časopisa, knjiga i sl.

Od stručnjaka Savjetodavne službe

Pohađanje tečajeva/ radionica

Internet

TV i radio emisije o poljoprivredi

Ostalo:

17. Koristite li usluge sljedećih institucija u poljoprivredi/ruralnom razvoju u Vašem poslovanju?*

Savjetodavna služba

Lokalna akcijska grupa (LAG)

Agencija za plaćanje u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju (APPRRR)
Usluge ovlaštenog laboratorija
Usluge konzultanata za prijavu na projekt
Knjigovodstveni servis
Nešto drugo

II. STAVOVI O POLJOPRIVREDI

1. Kako biste ocijenili stanje poljoprivrede u Vašem kraju? (1 - izrazito loše, 2-loše, 3- dobro, 4- vrlo dobro, 5 - izrazito dobro)*

1 2 3 4 5

2. Zašto tako mislite? Molimo, obrazložite svoju ocjenu:*

Vaš odgovor

3. Mislite li da se poljoprivreda Hrvatske uspješno prilagodila EU? Molimo, ocijenite ocjenom od 1- 5. Obrazloženje ocjena: 1- uopće se nije prilagodila, 2-nije se prilagodila, 3- ne znam, nisam siguran/na, 4- prilagodila se, 5- u potpunosti se prilagodila.*

1 2 3 4 5

4. Često se može čuti rečenica „Država bi trebala zaštititi domaću poljoprivrednu proizvodnju“. Imate li ideju na koji bi način to hrvatska država mogla učiniti s obzirom da bi svi trebali ravnopravno sudjelovati na tržištu EU? Molim, obrazložite svoje mišljenje:*

Vaš odgovor

5. Tko je odgovoran za stanje poljoprivrede u Hrvatskoj? Molimo, ocijenite ocjenom od 1-5. (Obrazloženje ocjena: 1- uopće nije odgovoran, 2- nije odgovoran, 3- ne znam, nisam siguran/na, 4- odgovoran je, 5- u potpunosti je odgovoran).

a) Vlada i Sabor*

1 2 3 4 5

b) Ministarstvo poljoprivrede*

1 2 3 4 5

c) Poduzetnički centri*

1 2 3 4 5

d) Razvojne agencije*

1 2 3 4 5

e) Županije i županijski čelnici*

1 2 3 4 5

f) Lokalna samouprava*

1 2 3 4 5

g) Poljoprivrednici *

1 2 3 4 5

h) Svi po malo*

1 2 3 4 5

6. Što je glavni problem poljoprivrede u RH? Molimo, obrazložite Vaš odgovor:*

Vaš odgovor

7. Kakav je Vaš stav o poticajima u poljoprivredi?*

Poticaji su prijeko potrebni u poljoprivredi
Poticaji nisu potrebni / može se proizvoditi i bez njih
Ne znam

8. Kakav je Vaš stav o dobivanju i isplati poticaja u poljoprivredi?*

Isplate su neredovite i loše raspoređene / organizirane
Ne znam
Isplate su redovite i dobro raspoređene / organizirane

9. Tko je kriv za propadanje obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava?*

Nepovoljni krediti za poljoprivredu
Strategija EU prema poljoprivredi
Loša ekonomska situacija u zemlji
Nesposobnost seljaka da zadrže svoj OPG
Loša politika poticaja u poljoprivredi
Seljaci se opiru inovacijama
Premalo je mladih poljoprivrednika
Ostalo

10. Što je potrebno učiniti da bi se povećala poljoprivredna proizvodnja u Hrvatskoj?*

Udruživanje poljoprivrednika u veće poslovne subjekte (zadruge, proizvođačke organizacije i slično)
Dodatno obrazovati poljoprivrednike
Bolje upravljanje zemljištem
Poticanje poljoprivredne proizvodnje po proizvodnim količinama, a ne poljoprivrednim površinama
Nešto drugo

11. Zašto ima toliko neobrađenog zemljišta u Hrvatskoj?*

Zbog manjeg interesa ljudi za poljoprivredom
Zbog sve većeg odlaska ljudi u grad

Zbog niskih poticaja za poljoprivrednom proizvodnjom
Zbog zastarjele mehanizacije
Zbog neriješenih imovinskih odnosa
Ostalo

12. Koji oblik suradnje je najpovoljniji za poljoprivrednike?*

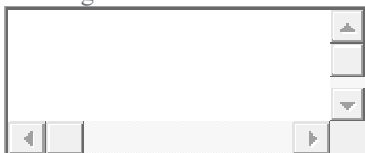
Kooperacija
Ugovorena proizvodnja
Međusobno udruživanje poljoprivrednika u udruge
Međusobno udruživanje poljoprivrednika u zadruge
Nikakva suradnja nije korisna

13. Jeste li se već prijavljivali na neku od mjera ruralnog razvoja?*

Da (idite na pitanje 15)
Ne (idite na pitanje 14)

14. Molimo, obrazložite razloge zašto se dosad niste prijavili na taj natječaj?*

Vaš odgovor

15. Molimo, navedite naziv mjere ili projekta na koji ste se prijavili?*

Vaš odgovor

16. Koje znanje Vam je trenutno najpotrebnije za prijavu na natječaj kojim se potiče poljoprivredna proizvodnja?*

Izrada poslovnog plana
Razumijevanje stručnih termina
Poznavanje administracije (prikupljanje potrebne dokumentacije)
Informatička pismenost
Ostalo:

17. Koje su po Vašem mišljenju najveće zamjerke/prepreke nakon odobrenog natječaja? (najviše 2 odgovora)*

Preduga administrativna provjera
Predugi rokovi isplate
Isplata financijskih sredstava u manji broj rata
Prestroga kontrola nakon dobivanja financijskih sredstava

III. SOCIO-DEMOGRAFSKI PODATCI VLASNIKA GOSPODARSTVA:

1. Spol ispitanice / ka (označite):*

M
Ž

2. Koliko godina imate?*

Vaš odgovor

3. Gdje živite?*

- U manjem selu do 500 stanovnika
- U selu srednje veličine (500-1000 stanovnika)
- U većem selu od (1000 – 2000 stanovnika)
- U manjem gradu do 10 000 stanovnika
- U gradu srednje veličine 10 000 – 20 000 stanovnika
- U gradu s više od 20 000 stanovnika

4. Naziv sela/mjesta u kojem živite:*

Vaš odgovor

5. U kojoj županiji živite? Molimo, označite:*

- Bjelovarsko-bilogorska županija
- Brodsko-posavska županija
- Dubrovačko-neretvanska županija
- Istarska županija
- Karlovačka županija
- Koprivničko-križevačka županija
- Krapinsko-zagorska županija
- Ličko-senjska županija
- Međimurska županija
- Osječko-baranjska županija
- Požeško-slavonska županija
- Primorsko-goranska županija
- Sisačko-moslavačka županija
- Splitsko-dalmatinska županija
- Šibensko-kninska županija
- Varaždinska županija
- Virovitičko-podravska županija
- Vukovarsko-srijemska županija
- Zadarska županija
- Zagrebačka županija
- Grad Zagreb

6. Koji je Vaš stupanj obrazovanja*

- Nezavršena osnovna škola
- Osnovna škola
- Srednja škola
- Preddiplomski studij
- Diplomski studij
- Magisterij, doktorat
- Ostalo

7. Kakvo poljoprivredno obrazovanje ste stekli?*

- Kratki tečajevi, radionice, seminari za poljoprivrednike
- Program osposobljavanja za poljoprivrednike (najmanje 120 sati)
- Srednja škola - poljoprivredni smjer

Preddiplomski studij - poljoprivredni smjer
Diplomski studij - poljoprivredni smjer
Ništa

8. Kakav je Vaš bračni status?*

Neoženjen/neudata
Oženjen/ udata
Živi u vanbračnoj zajednici
Razveden/razvedena
Udovac/udovica

9. Anketu mi je dala/dao na ispunjavanje sljedeći student/ica s VGUK-a (molimo, upišite ime i prezime studenta/ice:*

Vaš odgovor

[Podnesi](#)

[Izbriši obrazac](#)

ŽIVOTOPIS

Stella Rajić rođena je 23.4.1997. godine u Koprivnici i živi u Koledincu. Nakon završetka Osnovne škole Rasinja upisuje srednju školu usmjerenja Ekonomist u Srednjoj školi Koprivnica. Zatim upisuje i završava Preddiplomski Stručni studij poljoprivrede, smjer Menadžment u poljoprivredi na Veleučilištu u Križevcima. Na istom Veleučilištu 2020. godine upisuje Specijalistički diplomski stručni studij Menadžment u poljoprivredi.

Stručnu praksu obavlja u Razvojnoj agenciji Koprivničko-križevačke županije (PORA). Bila je zaposlena u tvrtki Mlinoprom d.o.o. od 2022. do 2023. godine gdje je obavljala uredske i računovodstvene poslove, a u 2023. godini bila je kraće vrijeme zaposlena na Obiteljskom poljoprivrednom gospodarstvu Siniša Rajić gdje je također obavljala uredske i računovodstvene poslove. Trenutno je u potrazi za novim radnim mjestom na kojemu će moći usavršiti teorijska znanja sa studija. Volontirala je u Dobrovoljnom vatrogasnom društvu Kuzminec. Aktivno se služi engleskim jezikom, a pasivno njemačkim jezikom te je osposobljena za rad na računalu.

Sažetak

Stavovi vlasnika obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava s područja sjeverozapadne Hrvatske o poljoprivredi u 2021. godini

U radu su prikazani stavovi vlasnika obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava s područja sjeverozapadne Hrvatske o različitim aspektima poljoprivrede temeljeno na istraživanju provedenom 2021. godine. Podatci pokazuju da su hrvatski poljoprivrednici nezadovoljni stanjem hrvatske poljoprivrede i da smatraju kako su poticaji nužan preduvjet nastavka bavljenja poljoprivrednom proizvodnjom, a većina ispitanika smatra da su poticaji prijeko potrebni za poljoprivredu. Unatoč nezadovoljstvu, hrvatski poljoprivrednici planiraju se nastaviti baviti poljoprivrednom proizvodnjom. Socio-demografska obilježja ispitanika u istraživanju provedenom 2021. godine razlikuju se od socio-demografskih obilježja ispitanika u istraživanju provedenom 2010. godine u aspektu obrazovanja. U stavovima o aspektima poljoprivredne proizvodnje su zamjetne male razlike. Istraživanja stavova poljoprivrednika važna su radi dobivanja uvida u socio-ekonomske aspekte bavljenja poljoprivredom.

Ključne riječi: poljoprivreda, sjeverozapadna Hrvatska, stavovi, vlasnici obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava

Abstract

Attitudes of owners of family farms from northwestern Croatia about agriculture in 2021

The paper presents the views of owners of family farms from the area of Northwestern Croatia on various aspects of agriculture based on research conducted in 2021. The data show that Croatian farmers are dissatisfied with the state of Croatian agriculture and that they believe that incentives are a necessary prerequisite for the continuation of agricultural production, and the majority of respondents believe that incentives are very necessary for agriculture. Despite the dissatisfaction, Croatian farmers plan to continue to engage in agricultural production. The socio-demographic characteristics of the respondents in the survey conducted in 2021 differ from the socio-demographic characteristics of the respondents in the survey conducted in 2010 in the aspect of education. Small differences are noticeable in the views on aspects of agricultural production. Surveys of farmers' attitudes are important in order to gain insight into the socio-economic aspects of farming.

Keywords: agriculture, Northwestern Croatia, attitudes, owners of family farms